

Amira L'Acum

Show# 251 | Dec 21st 2019

פרשת בא פרק יב פסוק טז

וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש! הנה לכם כל-מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל-
נפש הוא לבדו יעשה לכם:

רש"י שם

לא יעשה בהם - אפילו על ידי אחרים:

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף צ עמוד א

איבעיא להו: מהו שיאמר אדם לנכרי חסום פרתי ודוש בה, מי אמרינן: כי אמרינן אמירה לנכרי שבות - הני מילי
לענין שבת, דאיסור סקילה, אבל חסימה דאיסור לאו - לא. או דלמא לא שנא.

רש"י מסכת שבת דף קנ עמוד א

הנראה - עכשיו נראה אם תעמוד עמי לערב, אם תבא אלי לכשתחשך, ושניהם יודעין שעל מנת לשוכרו
לפעולתו הוא מזהירו, וכיון דלא מפרש בהדיא - שרי, כדמפרש טעמא לקמן: דבור - אסור, הרהור - מותר.

רש"י מסכת עבודה זרה דף טו עמוד א

כיון דזבנה קנייה - ואינה של ישראל ומשום לפני עור לא תתן מכשול לא קעבר דבני נח לא נצטוו על השביתה
אבל גבי רביעה ליכא למימר הכי משום דהתם קעבר אלפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט) לפני שבני נח נצטוו
על הרביעה אבל על השבת לא נצטוו בני נח ומה שאסור לישראל לומר לעובד כוכבים עשה לי כך זהו משום
ממצוא חפצך ודבר דבר (ישעיהו נח) דבור אסור.

רמב"ם הלכות שבת ריש פרק ו

אסור לומר לגוי לעשות לנו מלאכה בשבת אף על פי שאינו מצווה על השבת ואף על פי שאמר לו מקודם השבת ואף על פי שאינו צריך לאותה מלאכה אלא לאחר השבת, ודבר זה אסור מדברי סופרים כדי שלא תהיה שבת קלה בעיניהן ויבואו לעשות בעצמן.

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף עא עמוד ב

אלא הא דרב אשי ברותא היא. רבינא אמר: נהי דשליחות לנכרי לית ליה, זכיה מדרבנן אית ליה.

רש"י מסכת שבת דף קנג עמוד א

מאי טעמא שרי ליה למיתב לנכרי - והרי הוא שלוחו לישאנו בשבת.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שז סעיף ב

אסור לשכור פועלים ולא לומר לא"י לשכור לו פועלים בשבת, אף על פי שאין הישראל צריך לאותה מלאכה אלא לאחר השבת, שכל מה שהוא אסור לעשותו אסור לומר לא"י לעשותו; ואפילו לומר לו קודם השבת לעשותו בשבת, אסור; אבל מותר לומר לו אחר השבת: למה לא עשית דבר פלוני בשבת שעבר, אף על פי שמבין מתוך דבריו שרצונו שיעשנה בשבת הבאה.

משנה ברורה סימן שז ס"ק ט

בשבת - ואפילו אם יאמר לא"י שישכור לו פועלים אחר השבת ג"כ אסור [ח"א]:

משנה ברורה סימן רעו ס"ק יא

אם עשה וכו' - היינו דוקא אחר שכבר עשה הא"י ומה יש לו לישראל לעשות לא הטריחוהו לצאת מהבית בשביל זה ויזהירונו על להבא שלא לעשות כן אבל אם נזדמן לישראל שראה בעת שהא"י רוצה להדליק בשבילו או לעשות המדורה צריך למחות בידו אפילו אם היה זה בביתו של א"י ג"כ צריך למחות כיון שהנר והעצים של ישראל ואפילו אם דעת הישראל לצאת אח"כ לחדר אחר שלא יהנה מהנר ג"כ צריך למחות וכ"ש בבית ישראל ואם הא"י עושה בע"כ חייב לגרשו מביתו מפני חילול השם שיחשדוהו שעושה הא"י בשליחותו כיון שהוא בבית ישראל ואין חילוק בזה בין אם הא"י עושה בחנם או שקצץ עמו שכר בקיבולת כיון שהוא עושה בבית ישראל:

לנזכרות וכן הקשה המנ"ח מלוב רל"ז חות ג'.

ובעניותי כתבתי לתרץ בקה"י זכחים סימן ל"ג ע"פ מה שמלאחי בספר

החנוך מלוב ת"מ אחר שציאר דאיסור שחיטת חוץ נוהג גם בזה"ל משום דמקריבין ח"ע"פ שאין בית כתב דאין הכוונה להיות חיוז להקריב קרבן צביהמ"ק עכשיו שהוא חרצ דצר זה צרור הוא עכ"ל, והיינו דכוצר

החינוך דרק "היתר" הקרבה איכא בזממ"ז חבל אין "מלוב" להקריב בזממ"ז, ועפ"ז

חתי שפיר דודאי לענין שחיטת חוץ כל שיש אפשרות להקריבו צפנים הייזים עליו בחוץ וח"פ"י בגוונא שאסור להקריב כל שאם עלו לא ירדו חייזים עליו בחוץ חבל לענין איסור הטלת מום שיסודו מפני שמפסיד לגזובה

דצר שצריך להקריבו י"ל דכל שאין לו שום מלוב להקריב אין בהפסדתו פסידא לגזובה ואין הטלת מום נחשב מפסיד קדשים ע"ש וכעת נראה להוסיף קלת דברים דהא באמת

חינו ראו כלל להקרבה מחמת חסרון מזבח דאפי' מזבח שנפגם אין שוחטין קדשים כמבואר בצזחים דנ"ע וח"ע"פ שצידו לעשות מזבח ולהקריבו וקיי"ל דכל שצידו לתקן

לא הוי דחוי, מ"מ הא התוס' זכחים דל"ד ע"כ הוכיחו דצידו לתקן לא מהני אלא היכא דמלוב לתקן חבל כשאין מלוב לתקן נחשב דחוי אפי' כשצידו לתקן [והיינו דכיון שאין מלוב לתקן אין זה עומד לכך והו"ל

כדצר הדחוי בהחלט] וא"כ לפמ"ש החינוך דצזמ"ז אין שום מלוב לתקן מזבח ולהקריב עליו, הו"ל קרצנות של בזמן הזה כדחויין גמורים [ואפילו מד"א אין

צ"ח נדחין היינו רק שצאם נתבעל הדחוי חוזרים להכשירן חבל כ"ז שעומדים בדחוייתן לכי"ע נחשב כדצר הפסול להקרבה כשאינו עומד להתקן] ומשו"כ אין צהם מדאורייתא איסור של הטלת מום שאין צה פסידא להקדש ומ"מ לענין איסור שחוטין חוץ שפיר מתחייב ח"ע"פ שאינו עומד להקרבה מ"מ

כיון דאי צעי מלי לבנות מזבח ולהכשיר הקרבתו הו"ל כראוי להקצבל צפנים דלגבי שחוטין חוץ חייב אפי' צקדשים פסולים היכא שאם עלה לא ירד ח"ע"פ שאינו עומד לזה כלל, דסגי צשים רק לד אפשרות להקצבל צפנים ח"ע"פ שאינו עומד כלל להקריב פסולין שדינם אם עלו לא ירדו וכו"כ דסגי צשים אפשרות לעשות מזבח ולהקריב ח"ע"פ שאינו עומד לכן כלל, כשי"ת יאיר עינינו צתוכ"ק.

סימן ח

בענין אמירה לנכרי שבות

בדף ע"ו ח' פירש"י ז"ל צד"ה כיון דצנכה כו' חבל על השבת לא נלטו צני

גח ומה שאסור לישראל לומר לנכרי עשה לי כך זהו משום ממלוא חפליך ודצר דצר דיצור חסור עכ"ל ומשמע לכאוי דהא דאמרינן גבי שבת אמירה לנכרי שבות

[שבת ק"ג עירובין ס"ז גיטין ח' צ"ק פ'] יסודו מילפותא דממלוא חפליך ודצר דצר וקשה דהא צצ"מ ד"ל איצט"א להו מהו שיאמר אדם לנכרי חסום פרחי ודוש צה מי אמרינן כי אמרינן אמירה לנכרי שבות

גבי שבת דאיסור סקילה חבל חסימה דאיסור לחו לא ח"ד ל"ש הרי מבואר דאיסור אמירה לנכרי שבות שייך צכל איסורין שבתורה ואין חילוק צכן אלא משום דשבת איסור סקילה דחמיר מאיסור לחו ואי כל איסור דאמירה לנכרי שבות הוא משום

ממלוא חפליך ודצר דצר ח"כ זהו איסור מיוחד צשבת שהדיצור חסור ואינו שייך כלל לשאר איסורין ח"ע"כ דאיסור אמירה לנכרי צשבת הוא משום דנראה כשלוחו ומתיחסת מעשה הנכרי לישראל וכאילו

הישראל עצמו עושה מלאכה זו וכן פירש"י ז"ל צשבת ר"פ מי שהחשיך דנותן כיסו

לנכרי שישאנה בשבת ראוי לאסור מטעם דהוי כשלוחו ע"ש וצספ"ק דע"ז גבי ישראל ונכרי שקבלו שדה בשותפות לא יאמר ישראל לנכרי עול חלקך בשבת ואני צחול וכו' ופירש"י ז"ל שם כמה פעמים דאסור משום דהוי כשלוחו ע"ש [מיהא התם לא מיירי מענין איסור האמירה אלא מענין איסור הנאה שאסור ליהנות ממה שהנכרי עשה בשבילו בשבת ועכ"פ חזינן דמדרבנן שייך ענין שליחות גבי נכרי העושה בשבת וזכו נמי טעם האיסור דאמירה לנכרי] וכן נשאלתי מחכ"א בקלרה דצ"מ ד"ל הא מוכח דאיסור אמירה לנכרי שייך בכל איסורין ואס"ד שיסודו מדין ממלאה הפליך ודבר דבר מה זה שייך לשאר איסורין.

והנראה ד"ל לכאוי לדעת רש"י ז"ל דצחמת איכא תרי טעמי לאסור אמירה לנכרי הא' מדין אמירה לנכרי שבות והב' מדין ממלאה הפליך ודבר דבר ותרוויי' לריכי דהוי משום ממלאה הפליך לא הי' אסור אלא בשבת שכשם שצריך לנוח צו ממלאכה כן צריך לנוח ממלאה הפליך אין לומר לנכרי מערב שבת שיעשה בשבת אין כאן כלל מלך ממלאה הפליך כוי דיבור אסור, שהרי אינו מדבר בשבת אלא צחול אצל אסור מדין אמירה לנכרי שבות משום דהו"ל מדרבנן כשלוחו וגמלא ששלוחו שהוא כמותו עושה מלאכה בשבת וע"י צב"י סי' ש"ז שדעה רוב הפוסקים הוא שגם מערב שבת אסור לומר לנכרי שיעשה לו מלאכה בשבת והוא משום דהו"ל כשלוחו וכדפי' רש"י ז"ל ר"פ מי שהחשיך וכנ"ל. והנה כשהוא איפכה שהישראל אומר לנכרי בשבת שיעשה צחול התם אדרבה מדין אמירה לנכרי שעיניו מפני שהוא כשלוחו ליכא כלל דהא צחול קעביד לה בזמן שהישראל עלמו מותר במלאכה אלא שאסור לומר בשבת משום ודבר דבר שעכ"פ דיבר בשבת על עסקו חפציו שיכיו נעשים צחול. הכלל דכשאומו מע"ש לעשות בשבת אית צי

משום אמירה לנכרי שבות ולית צי' משום ממלאה הפליך וכשאומו בשבת לעשות לאחר השבת אית צי' משום ממלאה הפליך ולית צי' משום אמירה לנכרי שבות וכשאומו בשבת לעשות בשבת איכא תרתי גם משום אמירה לנכרי שבות וגם משום ממלאה הפליך וכאן צדק ע"י שצח רש"י ז"ל לצח דצ"ג אינו מלווה על השבת ומה שאסור לומר לנכרי לעשות לו מלאכה בשבת [ר"ל לומר בשבת שיעשה לו בשבת], הוא מטעם אחר נקט רש"י טעמא דאסור מדין ממלאה הפליך וחד מהרי טעמי נקט ומה שצח רש"י ז"ל לכתוב טעם זה דממלאה הפליך ולא נקט טעמא דאמירה לנכרי שבות אפשר שהוא מפני שדרך רש"י ז"ל הוא להראות שורש הכלכה היכן מקורו מן התורה ולכן נקט נמי הכה הא טעמא דילפיון לה מקרא דממלאה הפליך ואכתי ל"ע.

3) והנה מה שכתבתי דאיסור אמירה לנכרי מע"ש הוא משום דהוי כשלוחו, אין הענין מדין שליחות ממש היינו דמדרבנן נהשז הנכרי צדין שלוחו של אדם כמותו שמתייחס פעולתו להמשלח דהא צסוף פירקין גבי ישראל ונכרי שקבלו שדה בשותפות ועשה נכרי בשבת סתם שלא ע"פ הישראל מ"מ אם צא אה"כ להשבון אסור ופירש"י ז"ל משום דגלי הישראל דעתו דהנכרי שלוחו והתם ליכא כלל דיני שליחות דהא מדנפשי' עביד אלא שלוחו שפירש"י ז"ל ר"ל אדם העובד צעדו, וזה אסור חז"ל ליהנות ממעשיו שנעשה בשביל הישראל ואסור חז"ל לצוות לו שיעשה בשבת דמכלל שציתת השבת הוא שגם אחרים לא יעשו על פיו.

אכן דעת רבינו חננאל ז"ל ורש"י ז"ל דהא דאמרי' צב"מ דע"א צשלמא סיפא לחומר [פי' דלחומר' יש שליחות לנכרי מדרבנן] קיימא גם למסקנא וא"כ בכל איסורין שצחורה אסור לומר לנכרי לעשות, דהו"ל שלוחו ומדרבנן הוי שלוחו כמותו

ולפי"ז תמה הגאון רבי השיל ז"ל בתשו' פני"י דא"כ למ"ל דין מיוחד גבי שבת דאמירה לנכרי שבות הלא האי טעמא שייך בכל איסורין שבתורה [ואי משום שאין שליח לד"ע מה יענה האי מד"א דאמר צ"מ ד"י דכל שהשליח אינו בר חיובא יש שליח לד"ע] וצ"מ דית מאיר סי' ה' ד"ה ס"ד מתרין דצאיסור שבת לא שייך כלל לחייב את ישראל מ"ד זה שהנכרי שלומו והוא כמותו דדוקא בעצירה שהמעשה עצמה מחוטא למקום צ"כ דומיא דסירוס או הסימה וכו' שייך דינא דשליח לדבר עצירה דהעצירה מ"מ נעשית אבל שבת דאיסור מלאכה אך למען ימות ישראל וכל אשר לו וראי' דמה"ת מותר להעמיד קדירה אלל האש קודם שבת ויתבשל בשבת כו' לא שייך כלל יש שליח לד"ע דהא בעצירה לא נעשתה דהא ישראל נח עכ"ל וקצת זה מסמורת הח"ס האו"ח סי' פ"ד שכן מוסכם לדעתו ז"ל צלי ספק דגבי שבת לא שייך לומר שמחמת ששלומו כמותו יהא ישראל כמחלל שבת ולכן לריבין תקנת חכמים מיוחדת דאמירה לנכרי שבות דמ"ד הא דמדרבנן יש שליחות לנכרי לחומרא חין לאסור גבי שבת וכנ"ל.

ובלענ"ד דהגמוק"י לית ליה סברא זו שנמוק"י פ"ב דצ"ק בסוגיא דאשו

משום חלוי הקשה דא"כ היכי מדליקין מע"ש והם דולקים בשבת דהא הוי כאלו המדליק שורפן ותירץ דהכי דכל מה שעושה האש זה מעשה המצטיר אבל הוא עשה כ"ז בשעת הדלקתו ונמלא שכר מע"ש גמר כל המלאכה ע"ש ולדברי הבי"מ והח"ס הבי"ל לק"מ קושיית הגמוק"י דהכי דמעשה האש נחשב מעשה של האדם מ"מ הא הגברא נח והכל נעשה מצלעדי גופו.

ולפלפולא השבתי דאולי יש לומר שלפמשי"כ

הש"ך חו"מ סי' רל"ב גבי שליחות יד דאע"פ דאיתרבי צשליחות יד דיש שליח לדבר עצירה לחייב את המשלח מ"מ פשיטא שאח השליח ג"כ אפשר לחייבו

כו' דהריבוי אחי לחייב את המשלח ולא לפטור את השליח וצ"מ דה"ה שם סק"ה הקשה על מש"כ הש"ך דלא איתרבי שליח לד"ע צשליחות יד אלא לחייב את המשלח ולא לפטור את השליח וברי הכי אשכחן צמעילא דאיתרבי שליח לד"ע ואם עשה שליח שליחותו המשלח חייב והשליח פטור [וע"ש מש"כ הקצה"ה לתרין דעת הסמ"ע ככהנא דמסייע לכהנא הסמ"ע והש"ך] ולענ"ד יש לחלק ממעילה לשלח"י דצמעילא כשאחד נותן לחצירו הנותן מועל שהוא הוא העושה הולאה ולא המקבל רק צמקום שאין שום אדם נותן לו רק הוא לוקח לעצמו כזוכה מן ההפקר אז נחשב שהמקבל עושה את ההולאה מרשות הקדש ולכן כשאומר לשליח קח צמר זה לא מעל אלא המשלח שהשליח לא עשה הולאה אלא קבלה וכשאומר לשלומו תן צמר זה לאורחים אז חין השליח עושה כלל הולאה שלא הוא מקנה והוא רק מספר לאורחים שהמשלח נותן להם ד"ז ולכן לא מעל השליח [אח"כ נתבטל כח השליחות כגון שזכר צב"ב דאז נחשב השליח מוציא כיון שע"פ דבריו צא הדבר למקבל זה וכמו צלקת מעצמו דבר הקדש לזכות צו כזוכה מהפקר דמעל הלוקח וכנ"ל].

וב"ז צמעילא דתלוי האיסור בהולאה הגעשית ע"פ הקנאה מזה לזה אבל צשליח על מעשה גרידא כגון לא הרוג נפש או לא גזול אפי' חילו ה"י הדין דיש שליח לד"ע ומתייחס המעשה להמשלח מ"מ גם השליח קעביד פעולה זו אע"פ שמתייחסת להמשלח כיון שנעשה על פיו מ"מ שפיר מתייחסת פעולה זו להשליח כיון שהוא הוא העושה ושפיר אפשר לחייב שניהם [צמקום שאמר' דיש שליח לד"ע] ומלאתי שכדברי הש"ך הבי"ל כחז ג"כ התוס' רי"ד ז"ל רפ"ב דקדושין גבי שולח את הצעירה ציד פקח דאקשינן שיתחייב המשלח דהא שלומו של אדם כמותו ומשינן דמשלח פטור

ק ה ל ו ת עבודה זרה סימן ח י ע ק ב כז

משום דאין שליח לד"ע וכתב ז"ל וז"ל ציד פקה חייב ואמאי נימא שלוחו של אדם כמותו וניחייב המשלח, פ"י ואע"ג דשליח לא מלי לאיפטורי כיון דהוא פיקח נפק"מ דאי ליכא לאישתלומי מניי מפרע מן המשלח עכ"ל וזכו צהדיא כדברי הש"ך שאפי' אי יש שליח לד"ע מ"מ אינו פוטר בזה את השליח וכנ"ל אמנם רש"י ז"ל כתב בקידושין דמ"ב ע"ב ד"ה נימא שלוחו של אדם כמותו יתחייב שולחו ולא השליח עכ"ל. המורם מכל הנ"ל דדעת התור"ד ז"ל והסמ"ע והש"ך דגם היכא דיש שליח לד"ע מ"מ מתייחסת המעשה גם להשליח ויכולים לחייב את שניהם ולפ"ז לכאוי יש ללמד דצצת אפי' אינו לא הי' הדין דאש"לד"ע מ"מ האומר לשלוחו עשה מלאכה זו לא היתה מלאכה דאורייתא מטעם דהו"ל כשנים שעשאוהו כיון דהמעשה מתייחסת לשניהם וא"כ הי' אי מדרבנן יש שליחות לנכרי לחומר אפי' לדבר עבירה מ"מ אינה אלא שבות דשבות דמדאורייתא ליכא שליחות כלל לנכרי ואפי' לפוס הדרבנן דיש שליחות לנכרי לחומר ג"כ אינו אלא שבות דשנים שעשאוהו ולכן הולכנו לתקנת שבות מיוחדת דאמירה לנכרי שבות, וידעתי שמש"כ כאן דהוי כשנים שעשאוהו יש לפלפל ולהשיב דלא דמי להאי שנים שעשאוהו האומר צגמרא והנחתי מקום למעיינים לפלפל בזה ולא כתבתי הדבר רק כמעורר לפני ת"ח שישינו בזה והשי"ת יילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות.

דישראל היא] מהא דתנן אף צמקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה אמרו מפני שמכנים לתוכה ע"ז וקטבר על לא תצוה תועבה אל ציתך אלמא דאע"פ שהשכירה אכתי ביתו קרינן בה [וע"ש דדחי דע"ז שאני דחמירא]. ומהא דתנן דכהן ששכר פרה מישראל לא יאכלונה כרשיני תרומה משום דאכתי בהמת ישראל קרינא בה, אלמא דשכירות לא קנייא ע"כ הסוגי"ת, והנה הדין אי שכירות קנייא אי לא נראה לכאוי שהספק הוא אם שכירות, מכירה הוא, לזמן שכירותו, [היינו שקנוי להשוכר קנין גוף לפירות] או דאין השכירות אלא שעבוד בעלמא [כשכירות פועל שאינו מכירת גופו רק שעבוד הוא שנשתעבד לעבודתו] וממילא אכתי קרינן בהם ביתו ובהמתו של המשכיר, ולפ"ז כדמסקינן דשכירות לא קנייא, מתבאר דשכירות אינו הקנאת גוף לפירות אלא שעבודה הוי [דהדבר נשתעבד להשוכר לפירות] וכן נוטין ריב"ט לשון הר"ן ז"ל נדרים דמ"ו ע"ב ד"ה כיכי דמי כו', דשכירות ענין שעבוד הוא ע"ש.

והגה התוס' כאן ד"ה והשתא הקשו דהכא מסקינן דשכירות לא קנייא וצ"מ דנ"ו אמרינן דשכירות יש בה אונאה דמי כתיב [גבי אונאה] כי תמכרו ממכר לעולם, ממכר סתמא כתיב והאי שכירות נמי ליומיי ממכר הוא, אלמא ממכר קרינן ב"י ותירנו התוס' דדוקא גבי אונאה דכתיב ממכר מיותר מרבינן נמי שכירות אצל צשאר מקומות אמרינן דשכירות לא קנייא ע"כ דברי התוס', ומשמע דצחמת שכירות אינו ממכר אלא שעבודה בעלמא הוא רק דלגבי אונאה איתרבי דגם קנין שעבוד בעלמא אית ב"י דין אונאה אצל מ"מ אין השכירות בגדר ממכר.

אבל בתוס' רבינו אלחנן ז"ל כתב וז"ל דמכר ודאי מיקרי אע"פ שהוא לפי שעה אצל ביתו של שוכר לא מקרי ע"י השכירות עכ"ל. והיינו דהשכירות אינו

סימן ט

בענין שכירות לא קנייא

בדף ע"ו מוכיח הגמרא דשכירות לא קנייא [ולכן אסור להשכיר בהמתו לנכרי שיטעה בה מלאכה צצת דאכתי בהמתך

Selected audio from our listeners

Comments on the Show

Comments on the show 1 *click here*

Comments on Previous Shows

Show 245 – Women's Hatzolah Ezras Noshim

Comments on the show 1 *click here*

Rabbi Frommer

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לא עמוד א

רבא אמר: כי הא דרב הושעיא, דאמר רב הושעיא: מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה, כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר.

הרב חיים קאהן

רב דקהל חסידי גור פלטבוש

דומ"ץ קהל עדת ישורון, נ.י.

בענין ניהול בתי אבות ומגורים בשבת, והמסתעף

בתנאי המסחר של זמנינו שכיחים ביותר סוגי מסחר שכמעט אי אפשר לנהלם מבלי שיהיה קשור לזה חילול שבת, ובפרט בחוץ לארץ. הבולטים בין העסקים האלה הם בתי אבות (נורסי"ג האמ"ס), ובתי מגורים שבבעלות ישראל או מנוהלים על ידי ישראל שומרי תורה ומצות, חרדים לדבר ד', וכן שאר מסחרים בבעלות ישראל שלילה ויום, חול ושבת לא ישבותו, ובכך צריך לברר באיזה אופן מותר לנהל המסחרים האלה.

דיני שבת הם כהררים התלויים בשערה, ובפרט ההלכות הקשורות לדיני מקח וממכר ועושה מלאכה על ידי נכרי, ולכן, כדי להקל על הקורא כתבתי מקודם הכללים הנחוצים להבנת הנושא, ומדברי גדולי הפוסקים שדנו בזה, ואף זה רק בקיצור נמרץ, ולאחר מכן כתבתי הצעה להלכה ולמעשה שיועיל למנוע החילול שבת ח"ו.

ועיין בשו"ת שואל ומשיב מה"ק חלק ב' סימן ס"ו בתחילת התשובה מה שכתב בנדון הסימנים רמ"ג עד רמ"ו העוסקים בענינים אלה, ואמנם יראתי בפצותי שיח במקום הראוי לגדולים, אבל בראותי שרבה ההזנחה בנושא זה, חשבתי אולי יוכלו דברי אלה להועיל מה, ויתעורר על ידי זה משא ומתן להלכה ולמעשה.

ובכך, בהרבה בתי אבות שבבעלות ישראל בחוץ לארץ, ישנם חולים שמצריכים טיפול שיש בו חילול שבת, מהם חולים שיש בו סכנה, וכאלה שאין בהם סכנה, וכאלה שאינם חולים כלל רק זקנים שאי אפשר להם להיות לבד בלי עזרה, וכן ישנם בין המטופלים נכרים שמבקשים שירות שמצריך חילול שבת. בתי האבות מקבלים תשלום מהמדינה בעד השירות שנותנים לחולים, וכפי התקנון חייבים לעשות כל הטיפולים והשירות הנ"ל שנצרך להם בשבת, ואפילו בדברים שאין בהם פיקוח נפש.

כמו כן, ישנם חברות בבעלות ישראל שמנהלים בתי מגורים או בתי עסק שמושכרים לנכרים או ישראל. הבתים עצמם שייכים לישראל או נכרים אבל השירות לשוכרים נעשה על ידי החברה הנ"ל שבבעלות ישראל. השוכרים מנהלים עסקיהם בשבת כבימי חול, ומחובת החברה שבבעלות ישראל לשרת ולתקן כל הנחוץ לשוכרים. כאשר חברות הניהול האלה הם בבעלות ישראל שומרי שבת נעשים כל המלאכות בשבת על ידי נכרים שכורים מטעם החברה בבעלות ישראל הנ"ל.

בדרך כלל, נעשה ניהול בתי האבות בשבת על פי "היתר מכירה", דהיינו שנמכר לנכרי כל העסק בשבת ויום טוב באופנים שיתבארו בע"ה להלן, וכן הוא בניהול הבתי מגורים או בתי עסק הנ"ל, ולפעמים אף לא נעשית מכירה הנ"ל, רק הניהול מתנהל על ידי נכרי בהנחה שהנכרי עושה מלאכות על דעת עצמו.

ובכן יש לברר האם הנחות הנ"ל שנכרים מנהלים העסק בשבת, הן באופן של מכירת העסק לנכרי, או אף בלי מכירה לנכרי או סידור אחר, בהנחה שהנכרי עושה המלאכה על דעת עצמו, מוסכמים הלכה למעשה, ומהו האופן הלכה למעשה שיבור לו השומר שבת כהלכתו לנהל עסקיו בשבת ויו"ט.

ראשית צריך לברר מהו האיסור לעשות מלאכתו על ידי נכרי, וכאשר אסרו, האם אסור מהתורה או מדרבנן, ואף אם מותר מעיקר הדין האם אסור משום מראית עין או חשד, ומהו המראית עין או חשד שחושדים בו.

א. איסור אמירה לעכו"ם

והנה העושה מלאכה על ידי גוי קיי"ל בגמרא שבת ק"נ א' דאמירה לגוי שבות, ובטעם הדבר כתב הרמב"ם הל' שבת פרק ו' הל' א', שאסור מדברי סופרים כדי שלא יהא שבת קלה בעיניהם, עיין שם, אבל ברש"י ע"ז ט"ו א' ד"ה כיון, כתב שאסור לצוות לגוי משום ממצוא חפצך ודבר דבר, וכתב בשו"ת אבני נזר או"ח סימן מ"ג אות ו' דמטעם זה אסור אפילו לצוות בשבת זו לעשות מלאכה בשבת אחרת, וברש"י שבת קנ"ג א' ד"ה מ"ט, כתב הטעם משום שהגוי נעשה שלוחו של ישראל, וביאר בשו"ע הרב סימן רמ"ג סעיף א' דאמנם בכל התורה אין שליחות לנכרי אבל מדברי סופרים יש שליחות לעכו"ם לחומרא, וביאר האבני נזר הנ"ל דמטעם זה אפילו באומר מלפני השבת לעשות בשבת אסור.

והנה הב"י סוף סימן רמ"ד תמה על הסמ"ג ל"ת ע"ה, שכתב מהמכילתא פרשת בא פרשתא ט' דאיסור אמירה לגוי נלמד מלא יעשה כל מלאכה, אפילו על ידי נכרי מהתורה, והקשה הב"י מגמרא שבת ק"נ הנ"ל דאמירה לעכו"ם שבות, ועיין ברמב"ן על התורה שמות י"ב, ט"ז, שחולק על רש"י שם שהביא המכילתא הנ"ל דמשמע שסובר גם כן שהאיסור מהתורה, והקשה שכל הש"ס מלא דמלאכה על ידי גוי הוא רק שבות, וכתב הבית יוסף דהמכילתא הוא אסמכתא בעלמא, וכן כתב בשו"ע הרב הנ"ל, ומדבריו שם מתבאר שהטעמים הנ"ל לא חולקים, עיין שם.

ב. פועל עכו"ם בשבת ויו"ט

ומכל מקום כדי ליישב דברי המכילתא הנ"ל מצינו שהרבה אחרונים חילקו שלפעמים מלאכה שנעשית על ידי נכרי אסור מהתורה, כמה אחרונים כתבו שכוונת המכילתא היא בנכרי העושה בשכר על פי מה שכתב הנתיבות סימן קפ"ח ס"ק א' והמחנה אפרים שלוחין סימן י"א דיד פועל כיד בעה"ב מהני אף במקום דלא מהני שליחות, דלפי זה יש לומר שפועל בשבת אסור מדאורייתא, ועיין בזה בחכמת שלמה או"ח סימן ש"ז ס"ק ה', ובספר החיים סימן רמ"ד סעיף ו', ובתועפות רא"ם על היראים סימן ד"ש אות ט', ועוד אחרונים, דכוונת המכילתא בעושה מלאכה בשכר דבזה אסור מהתורה, ומטעם זה כתב בשו"ת זקן אהרן חלק א' סימן ט"ו בפשיטות שחייב להזהיר המשרתת שעובדת בשכר מלעשות כל מלאכה.

אכן בשו"ת מהר"ם שי"ק או"ח סוף סימן ק' דחה סברת האחרונים, והעלה דלענין שבת

פועל אינו כידו כיון שאינו בתורת אותו דבר, ועיין בשו"ת מנחת יצחק חלק ד' סימן כ"ה וסימן כ"ו שגם כתב שהרבה חולקים על זה ולא חילקו בין אמירה לעכו"ם לפועל עכו"ם, ועיין שם באות כ"ב, שביאר דלא שייך יד פועל כיד בעה"ב במלאכת שבת, על פי הבית מאיר אה"ע סימן ה' סעיף ד' (וכן כתב בשו"ת חת"ס או"ח סימן פ"ד) דבשבת אסרו אמירה לגוי משום שבות ולא די לאסור משום שליחות לגוי לחומרא כמו בשא"י איסורים, דשאני שבת שהאיסור משום שביטה ואף אם הגוי עושה בשליחות הישראל סוף סוף גוף הישראל נח, ומטעם זה אף אם בעלמא ידו כיד בעה"ב, אין איסור בעושה על ידי פועל דסוף סוף גוף בעה"ב נח, עיין שם, וכן כתב בשו"ת תשורת ש"י מה"ת סימן מ"ח, עיין שם, והדברים עתיקין, ועוד עיין בשו"ת הרי בשמים חלק ג' סימן מ"ג, דאדרבה בעושה בשכר יש יותר מקום להקל דאז אדעתיה דנפשיה קעביד, כמבואר בסימן רמ"ד, והביא כן מספר מנורה הטהורה סימן רמ"ג, עיין שם, וכנראה דכן הוא סוגיא דעלמא שלא להחמיר בגוי העושה בשכר יותר מאמירה בעלמא, ועיין באור זרוע הלכות שבת סימן פ"ה שכתב להדיא דלשכור פועלים בשבת הוא דרבנן, אבל משו"ת עמק שאלה חידושים לאו"ח סימן א' מבואר שיש ראשונים שסוברים שאמירה לפועל עכו"ם אסור מהתורה, ולפי זה צריך עיון למעשה דהא ידוע רב חיליה.

ג. אמירה לנכרי לצורך ישראל במלאכה של ישראל

והנה היראים סימן ד"ש לאחר שכתב שהמכילתא הנ"ל היא אסמכתא, תירץ עוד דבנכרי שעושה מלאכת ישראל בשל ישראל ובוזה האיסור מהתורה, ומה שאמרו אמירה לנכרי שבות הוא באומר לו לעשות לצורך הישראל בשל נכרי, וכן כתב הפמ"ג רמ"ג מ"ז ד' בביאור הטורי זהב שם שהעתיק המכילתא, עיין שם, וכן העלו כמה אחרונים לדינא, עיין בשו"ת זכר יהוסף או"ח סימן צ"ג אות א' לאחר האריכות בדברי הפוסקים שנוטה לדעת היראים הנ"ל, וכן כתב בפשיטות בשו"ת חסד לאברהם או"ח סימן כ"א, ובגליוני הש"ס להגר"י אנגל שבת ק"ג א', עיין שם.

ד. המסקנא לדינא

והנה הלבוש ריש סימן רמ"ג כתב דפשטיה דקרא משמע כדברי הסמ"ג בשם המכילתא שאיסור אמירה לגוי הוא דאורייתא, וכתב שיש להחמיר בזה מאוד משום חומרא דשבת, אמנם בערוך השולחן סימן רמ"ג סעיף א' בהג"ה הביא שהעיקר בגירסת המכילתא כמו שהגיה הגר"א שם, דלפי זה אדרבה אין איסור מהתורה על ידי גוי, וכן כתב בשער הציון סימן רמ"ג אות ז', ומקורו מהפמ"ג מ"ז ג' דמכל הפוסקים משמע דהוא רק דרבנן, וכתב השער הציון שהעיקר כגירסת הרמב"ן והגר"א הנ"ל, עיין שם, אולם עיין בגוף דברי הפמ"ג שם דקאי על הטו"ז שם שהביא בסוף דבריו מה שכתב הב"י סוף סימן רמ"ד בשם הסמ"ג הנ"ל דאיסור אמירה הוא דאורייתא, ואמנם על זה כתב הפמ"ג מתחילה די"ל דאסמכתא כי האי חשוב כדין תורה, אבל עוד כתב דיש לומר דבשל ישראל מן התורה אסור, עיין שם, וזה כהיראים הנ"ל. ולפי זה על כל פנים בעושה מלאכת ישראל בבית ישראל יש לחוש

שהאיסור מהתורה, ועוד, אף בעושה הנכרי המלאכה בביתו, חמור איסור זה שהרי ידועים דברי הריטב"א ר"ה ל"ב ב' בשם הרמב"ן בפירושו על התורה ויקרא כ"ג – כ"ד ששבות דשבת בכלל מצות עשה לשבות ביום השבת, דלפיכך העמידו חכמים דבריהם במקומות הרבה לדחות מצוה של תורה, עיין שם.

ועיין בשו"ת חתם סופר השמטות לחו"מ סימן קצ"ה שהאריך בחומרת האיסור של מקח וממכר בשבת, וכתב בביאור הרמב"ן הנ"ל דמה שאסרו מקח וממכר מדרבנן היינו באקראי אבל בפותח חנותו בקביעות הוא מהתורה ובכלל מחלל שבת בפרהסיא, וכתב דכן מורין דברי הרמב"ם הל' שבת פרק כ"א, ועיין שם מה שכתב על הפותחים חנויותיהם בשבת, ובספר שערי חיים לבעל מחנה חיים שער כ"ד, העתיק התשובה הנ"ל אות באות, ונפק"מ בכל זה אף בעושה כן על ידי נכרי, וד"ל.

ה. האסורים משום מראית עין או חשד וחומרת האיסור

והנה, אף באופנים שאין איסור מעיקר הדין משום אמירה לגוי מצינו שחז"ל אסרו בזה משום מראית עין או חשד, אבל יש חילוקי דין בין חשש מראית עין לחשדא, ובין אם החשש משום חשד שישראל חושדו לבין חשש שהנכרי סבור שמחלל השבת, ועיין בדעת תורה סוף סימן תרנ"ו שהוכיח מהרע"ב כלאים פרק ד' משנה ו' שמחוייב לבזוז משום מראית עין וחשד עד שליש כמו להידור מצוה.

ואולם יש להקדים דהגם שמצינו איסור מראית עין אף בשאר איסורין, חמור איסור מראית עין בשבת, וזה מתבאר מיו"ד סימן פ"ז שכתב הרמ"א בסעיף ו' דבאיסור דרבנן ליכא מראית עין, והש"ך שם ס"ק ו' השיג דאף באיסור דרבנן מצינו מראית עין כמו במקח וממכר בשבת שאינו רק מדרבנן, וביאר בשו"ת אגרות משה או"ח חלק ג' סימן נ', דודאי הרמ"א מודה דבשבת אסרו מראית עין אף בדרבנן אבל איסורי שבת חמירי, דהא חשוב מומר גם במילי דרבנן של שבת כמבואר בתוספות עירובין דף ס"ט א' ד"ה כאן, עיין שם, ועוד דלעבור על איסורי שבת נקרא מחלל את השבת אבל בכל האיסורין לא נקרא בשם מחלל המצוה, ומוכח דמראית עין דשבת הוא איסור בעצם, ולכן אף הרמ"א שאינו חושש למראית עין באיסור דרבנן דבשול עוף בחלב שקדים מודה באיסורי שבת דאף על איסורי דרבנן איכא האיסור של מראית עין, עיין שם.

כמו כן, כתב הרמב"ם בפירוש המשניות לע"ז סוף פרק ראשון על מה שאסרו להשכיר מרחץ לנכרי משום שנקרא על שמו של ישראל, ופירש הרמב"ם שהגויים יחשדוהו שאינו שומר שבת כדין תורה, ויש בזה משום חילול השם, ואף ששאר הראשונים חלקו עליו בפירוש הדין הנ"ל מכל מקום חששו הפוסקים לחשש הנ"ל לאסור משום חשד שלא יאמרו ישראל לא מינטרי שבת, עיין במ"א סימן רמ"ד ס"ק ח', ובשו"ת חתם סופר או"ח סימן נ"ט, ומהר"ם שי"ק סימן צ"ו, אכן בשו"ת ערוגת הבושם או"ח סימן מ"א אות ט' כתב בביאור דברי הרמב"ם שחששו שיוודע לישראל על ידי הגויים שאומרים שישראל לא מינטרי שבת, עיין שם.

והנה חלוק מה שאסרו חז"ל משום מראית עין ממה שאסרו משום חשד, ויש בזה נפקא מינא לדינא כפי שיתבאר, דמה שאסרו משום מראית עין הוא שחששו שישראל שרואה שזה מיקל בדבר שמותר מעיקר הדין, יטעה וילמד מזה להתיר אף במה שאסור מעיקר הדין, אבל מה שאסרו משום חשד היינו שיסברו שעושה באופן האסור אבל לא ילמדו מזה להתיר מה שאסור מדינא, ומטעם זה כתב בשו"ת חסד לאברהם או"ח סימן כ"א דהיכא שאסרו מפני מראית עין, אף בחדרי חדרים אסור, ואילו האסורים משום חשד מותר בצנעא או במי שלא יחשדו שעושה איסור, ואף שבשו"ת זכר יהוסף או"ח חלק ב' סימן פ"ה לאחר שהביא דברי החסד לאברהם הנ"ל כתב דמצינו לפעמים שקראו חז"ל מראית העין מפני חשד, עיין שם, מכל מקום מבואר מדבריו שגוף החילוק הנ"ל שלפעמים אסרו משום שילמדו מזה היתר ולפעמים אסרו שיחשדו שעבר איסור נכון הוא, וכן הדינים הנובעים מחילוק זה, עיין שם.

ועיין בערוך השולחן סימן רמ"ג סעיף י' שכתב בנוגע למה שגזרו חז"ל בשבותי שבת משום חשד, "ולפי ששבותי שבת חמורין מאוד כעין של תורה וכו', ולכן גזרו חז"ל אף על החשד שלה, ובהכרח לגדור זה דאם לא כן יפרצו פרץ על פני פרץ דהוה מילי דפרהסיא".

ו. שותפות עם גוי ופועלים של השותפים

בכלל האיסור שלא לעשות מלאכתו על ידי נכרי היא שותפות עם הנכרי, דהיינו שהשעבוד למלאכה מוטלת על שני השותפים וכאשר משועבדים כל אחד איש לרעהו נעשה כל אחד שלוחו של שותפו, ולכן אסור לישראל להניח ששותפו הנכרי יעסוק לבדו בשבת, ואפילו אם יחלוקו ביניהם הימים ומתנאי השותפות שבשבת יעבוד הנכרי, וכנגד זה באיזה יום חול יעבוד הישראל, ואחר כך יחלקקו ביניהם הרווחים, אסור, דכיון שגם על הישראל מוטלת העבודה בשבת, נעשה הנכרי שלוחו, וזה כאומר לנכרי עשה המלאכה בשבילי, עיין כל זה במ"ב סימן רמ"ה ס"ק ב', אבל אם התנו בתחילת השותפות שחיובי השותפות לא מחייבים את שניהם לעבוד בשבת, מותר להניח לנכרי לעשות מלאכה בשבת מרצון עצמו, ואם רוצה לחלק עם הישראל יכול הישראל ליטול חלק ברווח.

ועיין ברמ"א סימן רמ"ה סעיף א' שמיקל כשיטת הר"ן סוף פרק קמא דשבת שכתב דאם השותפים עוסקים יחד כל השבוע ובשבת אין העבודה מוטלת על הישראל, ורק הנכרי עובד בשבת מרצון עצמו, מותר לחלוק עמו בשכר, ואפילו אם זה מתנאי השותפות שהנכרי חייב לחלוק כל הרווחים שעושה עם הישראל אם השותפות אינו מחייבת את הנכרי לעבוד בשבת, מותר לישראל לחלוק עמו ברווח, ופירש במ"ב ס"ק י"א דכיון שאין הנכרי שלוחו הרי שהנאה של הישראל באה ממילא, עיין שם, וכתב בשו"ת מהר"ם שי"ק או"ח סימן ק"ו שכן נוהגים לקולא, וכן משמע משו"ת חתם סופר סימן נ"ט, עיין שם, ובלבד שהשותפות היא מפורסמת בעיר, ועוד עיין בשו"ת מהר"ם שי"ק או"ח סימן צ"ט שכתב דאם הישראל ונכרי שותפין בסחורה אבל לא בחנות, והחנות היא של הישראל אבל שם החברה המוכרת היא של הנכרי אין בו משום מראית עין. דהעיקר היא מי שהסחורה שלו הוא.

ז. פועלים של השותפים

כתב המ"א סימן רמ"ה ס"ק א' דאם העסק הוא כזה שהשותפים אינם עוסקים בגופם כמו בחנות או שדה, אלא הלקוחות באים ומשתמשים במה ששייך לשותפים כגון תנור שמשלמים בעד השימוש מותר לכתחילה להניח לנכרי לגבות שכר בעד השימוש דכיון שהנכרי עצמו אינו עושה כלום לא שייך בזה שליחו, ואף מותר לחלוק הרווח עמו אם השכר היה בהבלעה, וכתב בערוך השולחן סעיף י"א דהוא הדין בעסק שבעלי הבית אינם עוסקים בעצמם אלא שוכרים פועלים לעשות, ואינו יכול למחות בשותפו הנכרי שלא יעסיק הפועלים בשבת, מותר לקבל השכר שבת בהבלעה אפילו אם הפועלים שכירי יום, דהשותף אדעתיה דנפשיה עביד ואינו שלוחו, עיין שם, ומשמע מדבריו שכל זה הוא אפילו אם הפועלים נשכרים משניהם אינו חייב להתנות מתחילה עם שותפו הנכרי על זה, ואם שותפו הנכרי מעסיק את הפועלים בשבת למרות רצונו של הישראל מותר להניח לו ואינו חייב להפסיד משום זה, אבל משו"ת דברי חיים חלק ב' סימן ל"ד מבואר שמתיר רק אם הנכרי לבדו שוכר הפועלים דהם עובדים בשביל מי שנשכרים, ואף שהישראל נהנה מזה אמרינן נר לא חד נר למאה עיין שם, ומשמע דאם הפועלים נשכרו משניהם, ועובדים על דעת שניהם אסור, וחייב להתנות על זה בתחילת השותפות.

ח. אריסות, קבלנות, שכירות

ולפני שנבאר באיזה אופנים אסרו חז"ל בדיני מקח וממכר משום מראית עין או חשד, צריך לבאר עיקר הדין של שוכר נכרי לעשות מלאכתו בשבת, באיזה אופן מותר מעיקר הדין, ואימתי אסור מעיקר הדין, ואימתי מותר מעיקר הדין אבל אסרו משום חשד או מראית עין. והנה השוכר הנכרי לעשות מלאכה, והנכרי מקבל שכר, יש צד קולא לומר שאינו דומה לשאר אמירה לנכרי שהישראל אומר לו לעשות מלאכה והנכרי אינו נהנה במה שעשה המלאכה בעד הישראל, ולכן עושה המלאכה על דעת הישראל לבדו, אבל אם הוא מקבל שכר אינו עושה המלאכה בעד הישראל לבדו אלא בעד השכר שמרויח, ואדעתיה דנפשיה קעביד, הגם שהישראל מרויח ממנו.

וכן מבואר בסימן רנ"ב סעיף ב', ובמ"ב ס"ק י"ג שמותר ליתן בגדיו לכובס נכרי אפילו סמוך לחשיכה, אם קצץ לו דמים, דנכרי אדעתיה דנפשיה קעביד למהר להשלים מלאכתו, ובתנאי שלא יאמר לו שיעשה בשבת או שצריך לזה תיכף לאחר השבת, דאז נעשה שלוחו לעבוד בשבת.

ואף שכאמור סברא זו אמת היא, מכל מקום מצינו לחז"ל שחילקו בענין זה בין שלושה סוגים: אריסות, קבלנות ושכירות.

ט. אריסות, והנותן מעות להתעסק בהם, מניות

סוג הראשון הוא אריסות, דהיינו שותף בפירות, כגון המשכיר שדהו לנכרי לעבדו, והשכירות שהנכרי נותן לישראל הוא חלק בפירות כפי שקבעו מתחילה. ובזה ודאי מותר

דהנכרי אדעתיה דנפשיה קעביד ולא אדעתיה דישראל, ומה שנותן לישראל הוא השכר שמשלם בעד הקרקע, וזה הדין המבואר בסימן רמ"ג סעיף א', עיין שם.

בכלל היתר זה הוא הדין המבואר בשו"ע סימן רמ"ה סעיף ד' שמותר לתת מעות לנכרי להתעסק בהם, אע"פ שהנכרי מתעסק בהם בשבת, וחולק עמו השכר שוה בשוה, שהנכרי עוסק במעות אלה לטובת עצמו, והישראל הטיל עליו שיעשנו בשבת, וכן אין העסק ניכר ממי הוא, וכתב המ"ב ס"ק י"ז דמשום מחזי כשכר שבת ליכא דהרי הוא בהבלעה, עיין שם, ובס"ק י"ח כתב דזה דווקא כשאינו אומר לגוי שיתעסק בהם בשבת, עיין שם, ועל סמך דין זה כתבו אחרוני זמנינו שמותר לקנות מניות מחברות של גוים שמנהלים עסקיהם בשבת, עיין בזה בשו"ת מנחת יצחק חלק ג' סימן א', ושו"ת אגרות משה או"ח חלק א, סימן צ'.

י. קבלנות

הסוג השני הוא קבלנות, ששוכר את הנכרי שיעשה מלאכת ישראל וכל הפירות הם של הישראל, ומשלם לו שכר בעד המלאכה אבל לא קבע שיעשה המלאכה בשבת, וגם בזה הנכרי עושה אדעתיה דנפשיה שיזכה בשכר פעולתו, וכל זה שלא יקבע עמו שיעשה בשבת כמבואר בסימן רמ"ז סעיף א' וסימן רנ"ב סעיף ב', וכתב בשו"ע הרב רנ"ב סעיף ד' דאפילו לא קבע בפירוש שיעשה בשבת אבל מוכרח לעשות בשבת דומה לקובע מלאכתו בשבת, עיין שם, וכן הוא במ"ב ס"ק י"ג, כמבואר לעיל אות ח'.

וכאשר לא קבע עמו שיעשה המלאכה בשבת אינו שלוחו של ישראל לעשות המלאכה בשבת, ולכן התירו בסימן רמ"ז סעיף א' לשלוח אגרת ביד נכרי, ובסימן רנ"ב סעיף ב' ליתן בגדיו לכובס נכרי, בכל אלה מותר דאדעתיה דנפשיה עביד להרויח שכרו, ועיין בתהלה לדוד ריש סימן רמ"ג וסוף סימן שי"א בענין זה.

ולקמן יבואר דלא די שלא יצוהו לעבוד בשבת, אלא גם שלא יחשדוהו שהישראל צוהו לעשות בשבת, ולכן בסימן רנ"ב סעיף ב' אסרו שיעשה הקבלן מלאכה בבית ישראל, שיחשדוהו שצוהו לעשות המלאכה בשבת, וכתב המ"ב ס"ק י"ז מהחיי אדם דזה אסור אפילו אם מנהג העיר ליתן עבודה זו בקבלנות, עיין שם, ועיין במ"ב סימן רמ"ד ס"ק ל' שהביא מהטו"ז ס"ק א' בשם רבינו שמחה שאוסר לשפחה נכרית של ישראל לעשות מלאכת עצמה בבית ישראל מפני הרואים שיאמרו שעושה מלאכת ישראל, והאליהו רבא חולק עיין שם, מלבד לתקן בגדי עצמה שניכר שהם בגדיה דזה כתב החיי אדם כלל ס"ד שמותר לכולי עלמא.

אכן לפי זה צריך ביאור מה שכתב בשער הציון סימן רנ"ב ס"ק י"ז במי ששכר נכרי לנער הפשתן בביתו דאם מנהג כל העיר בקבלנות יראה להקנות להם הפשתן בערב שבת שיהיה שלהן לגמרי, עיין שם, והא עדיין ניכר שזה מלאכת הבעל הבית, ויש לחוש שיאמרו שצוהו לעשות בשבת, וצריך לומר דמה שאסרו מפני הרואים הוא רק במלאכת ישראל, דהיינו בעושה בשל ישראל, אבל לא בשל נכרי בקבלנות ואפילו בביתו של ישראל, ומה שכתב בסימן רמ"ז מהחיי אדם שבבגדי עצמה התירו הפני שניכר שהם בגדיה הוא, ומשמע דלולי

זה אין להתיר הגם שעושה מלאכת עצמה, הוא משום ששפחה נכרית שנשכרת לכל המלאכות יש לחוש טפי שעושה על דעת בעל הבית, אבל בקבלן במקום שנהגו בקבלנות מותר מלאכת עצמו אפילו בבית ישראל, ולכן אם הקנו לו הפשתן מותר לכבס אותם בחצר הישראל דעל ידי המכירה נעשה למלאכת עצמו.

עוד מוכח מדברי השער הציון דמהני מכירה בדרך הערמה במלאכת קבלנות כדי לסלק מראית עין, וזה על דרך שכתב בשו"ת שואל ומשיב מה"ק חלק ב' סימן ל"א בשותף עם נכרי שלא התנה מלפני התחלת השותפות שהשכר של שבת יהיה של הנכרי וכנגד זה ביום אחר יהיה שלו, כמבואר בסימן רמ"ה סעיף א', דיכול לסמוך על היתר מכירה לסלק חשש מראית עין דזה הערמה בדרבנן, עיין שם, ועל דרך זה עיין בשו"ת תשורת ש"י מה"ת סימן מ"ט שהעלה דאם מכר לנכרי מלפני השבת הכלים שעושה בהם המלאכה שוב אין בו משום מראית עין, עיין שם, אלא שזה גופא צריך ביאור האיך מהני הערמה לסלק מראית עין, ועיין לקמן אות כ' ד"ה ולפי, ביאור בזה.

י"א. שכירות

הסוג השלישי הוא שכירות, ששוכר הנכרי שיעשה המלאכה בשבת, ובזה אם משלם בעד כל יום אסור מדינא, דאף שהשכיר עושה כדי להרויח לעצמו, מכל מקום הוא שלוחו של ישראל לעשות המלאכה בשבת, וזה מבואר בסימן רמ"ג סעיף א' ובמ"ב ס"ק ה', עיין שם, ואף אם אינו שוכרו להדיא שיעבוד בשבת, דאז לכאורה דומה לקבלנות, מכל מקום אם הוא דבר שאם לא יעשנו היום יפסיד הישראל, כגון במרחץ שהרווח הוא מכל הסקה בפני עצמה, אסור מדינא דהא אם לא יעשה המלאכה לגבות שכר המרחץ בשבת יפסיד הישראל שכר אותו היום, ועיין בזה סימן רמ"ג במ"ב ס"ק י' ושער הציון ס"ק י"ד, ודין זה עוד יתבאר לקמן באות י"ד.

וישנו עוד סוג שכירות, דהיינו אם הנכרי שוכר העסק, כגון המרחץ, בעד שכר שמשלם לישראל לכל יום, וכל הרווחים של הנכרי, דאזי אם משלם בשביל השבת לחוד אסור מדינא משום שכר שבת, ואפילו אם משלם בהבלעת שאר הימים, דאז אין איסור משום שכר שבת, אסור להשכיר לו משום מראית עין במקום שרגילים שבעלי העסק שוכרים פועלים שיעבדו בשבילם, שיאמרו שהשיראל שכר לנכרי, עיין כל זה בסימן רמ"ג במ"ב ס"ק ג'.

י"ב. קבלנות במלאכת מחובר או מטלטלין בפרהסיא

ועתה נחזור לבאר הדין של מראית עין וחדש, שיש לחלק בין דבר שאסרו משום חשש שמא ילמדו להתיר האסור, וזהו הנקרא בדרך כלל שאסרו משום מראית עין, לחשש שיחשדוהו שעושה הדבר באופן האסור.

דהנה לעיל אות י' בביאור סוג השני בישראל ששכר את הנכרי שיעשה המלאכה בקבלנות שיעשה מלאכת הישראל מתי שירצה, והישראל משלם לו שכר קצוב בעד זה, שמותר מעיקר הדין כאשר לא קבע לנכרי שיעשה המלאכה בשבת, ומכל מקום אסרו אם יש חשש מראית עין או חשד.

ועיין בשו"ע סימן רמ"ד סעיף א' שכתב שמותר לקצוץ עם הנכרי שיעשה מלאכת קבלנות בצנעא, עיין שם, ועיין במ"ב ס"ק ג', דהיינו שזו מלאכת צינעא שלא יתוודע שזו מלאכת ישראל, ולכן מלאכת מחובר שסתמו כאילו מפורסמת שזו היא מלאכת ישראל, אסורה, ומטעם זה כתב בשו"ע סעיף ד' דאף מלאכת תלוש שנעשית בפרהסיא אסורה, וכל זה אם היה זה בתוך התחום מפני הרואים שאינם יודעים שפסק לעשות בקבלנות, או במקום שיש לחוש לאורחים המבקרים אותו בביתו מחוץ לתחום, ונתבארו פרטי דין זה בריש סימן רמ"ד.

ובביאור חשש זה נחלקו הראשונים, דהנה בגמרא ע"ז כ"א ב' מבואר שמותר ליתן שדהו לנכרי באריסות, אבל אם שכר נכרי שיקצור שדהו בקבלנות, כתבו התוספות שם ד"ה אריסא, והר"ן בדף ו' מדפי הרי"ף ד"ה ומהא, שאסור, אף על פי שלא שכרו לעשות המלאכה בשבת, והנכרי יכול לעשות מלאכה זו בחול, ואמנם מדברי הטו"ז סימן רמ"ג ס"ק א' משמע שהתוספות והר"ן אוסרים מחד טעמא, אבל הפמ"ג דייק שהתוספות נחלקו עם הר"ן בטעם הדבר, דהתוספות כתבו דכיון שאין רגילות לעשות מלאכה זו בקבלנות יחשדו ששכר הנכרי כשכיר יום וקבע עמו שיעשה המלאכה בשבת, ולפי זה אם הדבר מפורסם ששכרו בקבלנות, מותר לשכור את הנכרי בקבלנות, אבל הר"ן כתב דכיון שהבעלים נוטלים כל הפירות מחזי לאינשי כשכיר יום, עיין שם, וביאר הפמ"ג דרק באריסות התירו שאם יחקרו וימצאו שחולק בפירות מותר, אבל אם ימצאו ששכרם בקבלנות שאינו לוקח כלום בפירות רק בממון, אסור, שחוששים שמא יבאו להתיר אף את השוכר הנכרי כשכיר יום, דיאמרו כמו שמותר לשכור הנכרי שיעבוד בקבלנות הגם שאין לו כלום בפירות גם שכיר יום שאינו נוטל חלק בפירות מותר, ולא יבינו שרק קבלן שלא קבע שיעשה המלאכה בשבת מותר אבל שכיר שקבע שיעשה המלאכה בשבת אסור, ולפי זה אף אם נתפרסם שעושה בקבלנות אסור מחשש הנ"ל שילמדו להתיר שכירות יום שאסור מדינא.

אכן לדינא, ציין הפמ"ג שם לדברי המ"א סימן רמ"ד ס"ק ז' (ועיין בא"א רמ"ד ס"ק ה' וס"ק ז'), דמבואר מדבריו שאף הר"ן כוונתו שיחשדוהו ששכרם לשכיר יום אבל לא משום חשש שמא יטעו, ולפי זה אין מחלוקת בין התוספות לר"ן, דלכן כתב המ"א שם ס"ק ח' שיש מקומות שנהגו היתר לשכור נכרי לפנות הזבל בקבלנות, ואף שעושה גם בשבת, בשל רבים ליכא חשדא שיאמרו שצוו לו לעשות בשבת, ומכל מקום כתב המ"א דאם יש חילול השם בדבר שהאומות יאמרו דישראל לא מיטרי שבת, ואז לכולי עלמא אסור.

מאידך, עיין בביאור הלכה ד"ה או לקצור, שמבואר מדבריו שמפרש דברי הר"ן דקבולת אסור מפני דאתי לאחלופי, דכתב שם דאמנם מלשון השו"ע שכתב דבמקום שנתפרסם שעושה בקבלנות מותר, משמע דכל החשש הוא רק שיחשדוהו ששכר הנכרי כשכיר יום דלכן אם נתפרסם שעושה בקבלנות, אבל שיטת הר"ן הנ"ל שחושש שיטעו בדין לאו יחידאה היא, ואם אינו שותף בגוף הרווח אתי לאחלופי ולהתיר שכיר יום כמו קבלן, ועיין שם שמנה כמה ראשונים שסוברים שקבלנות כזה אסור מדינא דאתי לאחלופי שכיר יום בקבלן, ולפיכך אף בנתפרסם אסור.

י"ג. קבלנות דשדה וקבלנות בנין

אכן למעשה, הגם שנתבאר לעיל שדעת השו"ע שקבולת בשדה אסורה, וגם נתבאר דעת התוס' והר"ן בטעם הדבר, אם משום חשד או מעיקר הדין, ישנם ראשונים שמתירים קבולת בשדה, ובטעמם כתב הר"ן הנ"ל בסוף פרק קמא דע"ז דכיון שאין טובה לישראל אם הקבלן יעשה בשבת או יום אחר מותר כמו באריסות, עיין שם, כלומר, דאף שודאי יצויר שלפעמים יצטרך לעשות עבודה בשבת דווקא, מכל מקום אין זה מתנאי העבודה שיעשה בדווקא בשבת, ולכן אף אם הישראל גם נהנה מזה ממה שעשה, הא סוף סוף מה שעשה היה לטובת עצמו, ועיין בביאור הלכה סימן רמ"ד ד"ה או לקצור, שצירף דעת הראשונים האלה, והעלה שאם דרך המקום או אפילו רק דרך איש זה לעשות בקבלנות אין למחות ביד המקילין, עיין שם, והנה בקבולת בנין כתב בנודע ביהודה או"ח חלק א' סימן י"ג להקל, אבל הביאור הלכה שם כתב דזה צריך עיון דבקבלנות בנין דעת כל הראשונים להחמיר, מלבד ר"ת שהובא בתוס' ע"ז הנ"ל שמתיר – ועיין שם בתוס' שאף ר"ת חזר בו -, ולכן צריך עיון האם יש להקל אפילו אם נתפרסם שדרך זה לעשות בקבלנות, עיין שם.

אכן מדברי השו"ע הרב סימן רמ"ד סעיף ח' מבואר שבמקום שהדרך לבנות בנין בקבלנות יש סוברים שמותר, ועל מה שכתב המ"א ס"ק ח' דמה שנהגו בקצת מקומות לפנות הזבל מן הרחוב על ידי נכרי שעושה לעצמו ולא חוששים למראית עין הוא משום דברבים ליכא חשדא, כתב בקונטרס אחרון ס"ק ה' דלא משום זה התיירו, אלא שכבר נתפרסם שהדרך הוא לשכור הנכרי בקבלנות, ולכן במקום במקום שאין חילול השם אצל הגוים שיאמרו ישראל לא מינטרי שבת, ומסיק שם דמכל מקום אין להקל אם אין שם מנהג, עיין שם, ונראה דלדבריו במקום שלא נהגו כן חוששים לדעת הר"ן הנ"ל דבקבלן יש לאסור דמחזי כשכיר יום, וכביאור הפמ"ג הנ"ל.

וכדברי השו"ע הרב מפורש בכמה אחרונים קדמונים, דהיינו השו"ת מהריט"ץ סימן ס"ו, ובשו"ת לחמי תודה סימן ל"ד, ועיין בתורת חיים סימן רמ"ד ד"ה ולענ"ד, בביאור דברי מהריט"ץ, וגם בשו"ת הרי בשמים מה"ת קפ"ו הסכים לנודע ביהודה הנ"ל, וכן מאחרוני זמנינו הקילו בזה, עיין בשו"ת אגרות משה או"ח חלק ג' סימן ל"ה, ועיין שם שהשיג על הביאור הלכה הנ"ל, דכיון שהשו"ע והפוסקים המכריעים לא סוברים כהר"ן הדין עם החולקים, ובפרט שהמדובר באיסור דרבן, עיין שם.

י"ד. קבלנות שיש לישראל רווח ממלאכת שבת (קבלנות דמרחץ)

והנה לפי האמור עד עתה מבואר שקבלנות מותר מעיקר הדין כאשר הנכרי עושה על דעתיה דנפשיה ואינו חייב לעשות מלאכתו בשבת דאף אם לא יעשה המלאכה בשבת ישלם לו הישראל בעד המלאכה שעשה, ולכן אם אין חשש מראית עין או חשד מותר אפילו לכתחילה ליתן לו המלאכה בקבלנות, אכן נחלקו הפוסקים האם היתר זה הוא אף בקבלנות שיש לישראל ריוח ממה שהנכרי עושה בשבת, דאם לא יעשנו בשבת יפסיד הישראל, ואז אסור הגם שלא צוהו לעשות בשבת.

ושורש המחלוקת היא בדין של מרחץ שאמרו בגמרא ע"ז כ"א ב' שאסור להשכיר מרחץ לנכרי באריסות דמרחץ לאו לאריסותא קיימי, דהיינו שהדרך לשכור נכרי ומשלם לו בעד עבודת היום והרווח של ישראל, וכאשר המרחץ נקרא על שמו של ישראל אסור להשכירו באריסות משום חשד שיאמרו שהנכרי עובד בשכירות, וכתב הטור בסימן רמ"ג מרב האי גאון דאם נתפרסם הדבר שנה אחר שנה שמשכיר המרחץ באריסות אין בזה משום חשד, מותר להשכירם לנכרי, והוסיף הטור על זה "הלכך מותר בקבולת" דהיינו, דמטעם זה אף אם נתפרסם שנותן בקבולת מותר שאז אין מלאכת הנכרי נקראת על שם הישראל.

והנה הבית יוסף כתב על זה ממהר"י אבוהב דאי אפשר לגרוס בקבולת דאפילו המתירים בקבולת שדה היינו דווקא בשדה שאם לא יעשנו היום יעשנו למחר אבל במרחץ שאם לא יעשה המלאכה היום יפסיד הישראל ריוח אותו יום נמצא שנהנה ממלאכת הגוי בשבת ואסור מדינא ולא משום מראית עין, עיין שם, אבל הב"ח ד"ה ומה, כתב דאף בזה מותר בקבולת, והראיה דברחיים מותר בקבולת הגם שהישראל מרויח ממה שעושה בשבת.

ולדינא הסכימו האחרונים שקבולת במרחץ אסורה, אבל נחלקו בטעם הדבר, מהמ"א ס"ק י"ב משמע שמסכים לדברי הבית יוסף והמהרי"א, שקבולת אסור, ואף המ"ב ס"ק ט' פסק כהמ"א, ועיין שם בשער הציון ס"ק י"ב דאף הטו"ז ס"ק ב' מסכים לאיסור דלא כב"ח, רק שסובר דאיסור זה אינו מדינא רק מפני מראית עין כמו בסימן רמ"ד בקבולת דמחובר, עיין שם, ועיין בשו"ע הרב סימן רמ"ג דבסעיף ג' כתב כדברי המ"א דמדינא אסור, אבל בקונטרס אחרון השיג על המ"א והעלה כדברי הב"י והטו"ז דרק מפני מראית עין אסור.

ובמה שכתב המ"א דליכא למימר שעושה אדעתיה דנפשיה דהא לא מרויח כלום במה שעובד בשבת דאף אם לא יעשה כלום יצטרך לשלם לו, כתב התוספות שבת דלפי זה אם ישלם לו בעד כל הסקה מותר דשוב אדעתיה דנפשיה קעביד, אבל הפמ"ג כתב דעיקר הטעם לאסור הוא מפני שהישראל מרויח דאם לא יעשה הנכרי יפסיד כל הריוח, ולפיכך אף אם ישלם לנכרי בעד כל הסקה לא יועיל מה בדנפשיה טרח, ורק אם יש לו חלק בריוח, דהיינו אריסות, אדעתיה דנפשיה קעביד, וטעם זה העתיק המ"ב הנ"ל.

ולפי הנ"ל ישנם ג' שיטות בקבולת במרחץ שהישראל נהנה ממלאכת שבת, לפי הב"ח מותר לכתחילה דדינו כשאר קבולת בתלוש, לפי הטו"ז והרב בקו"א אסור משום מראית עין וכמו בקבלות במחובר, ולפי המ"א והמ"ב אסור מדינא, ולפי ביאור הפמ"ג אף אם ישלם לכל הסקה לא מהני מה דעביד אנפשיה דלולי שיעשה הנכרי המלאכה יפסיד הישראל כל הריוח.

ט"ו. קבולת מלאכה

וכל זה במרחץ ששכר את הנכרי לקבולת במלאכה, ונותן לו שכר על כל הסקה במלאכת המרחץ, והישראל מרויח ממלאכת הנכרי בשבת, וזה אסור לרוב הפוסקים, כנ"ל, אבל בקבולת לזמן ששכר את הנכרי לזמן קצוב כגון שנה, כדי שיעשה מלאכה כשיצטרך תוך זמן זה, נחלקו הפוסקים, הרמב"ם בפרק ו' מהל' שבת הל' י"ב כתב שמותר לשכור את הנכרי לשנה או שתים שיכתוב לו, והרי זה כותב בשבת כאילו קצץ עמו בכל עת שירצה, והוא הדעה

הראשונה בסימן רמ"ד סעיף ה', והראב"ד שם השיג עליו, עיין שם, ובדעת הרמב"ם פירש המ"א סימן רמ"ד ס"ק י"ד שאינו מחוייב לעשות מיד, ולכן מותר הגם שזה ריוח לישראל מה שיתפנה ביום אחר, ולראב"ד אפילו בכהאי גוונא אסור מחמת הריוח הנ"ל, אבל הטו"ז ס"ק ה' פירש שהרמב"ם מתיר אפילו אם מצד השכירות מחוייב לעשות מיד כאשר הבעל הבית אינו מקפיד על ביטול יום, והראב"ד אסר בגלל החיוב, ועיין כל זה במ"ב ס"ק כ"ד וס"ק כ"ח, ובביאור הלכה ד"ה ויש, כתב מאליהו רבא שדעתו להורות כדעה הראשונה, אלא שכתב דמכל מקום לכתחילה נכון להחמיר, דאף הלבוש כתב שמסתבר דעת הראב"ד, ומכל מסיק הביאור הלכה, דבאופן של המ"א בדעת הרמב"ם שאינו חייב מצד השכירות לעשות בשבת, לכולי עלמא מותר לדעת הלבוש, עיין שם, ועיין בשו"ע הרב סימן רמ"ד בהג"ה שבקונטרס אחרון כתב דאפילו בשכרו לכתוב תמיד מותר, רק שלא יקפיד עליו אם יבטל וכדברי הטו"ז הנ"ל, עיין שם.

ועיין עוד בשער תשובה סימן רמ"ד ס"ק ה' שהביא לדינא מחלוקת הפוסקים בזה, בשו"ת פנים מאירות חלק א' סימן ל"ח כתב לדינא כדברי המ"א הנ"ל ואסור אם הישראל מרויח ממלאכת הנכרי שעושה בשבת בקבולת, אבל הנודע ביהודה מה"ת סימן ל"ח כתב דאם הדבר מפורסם שהמלאכה היא בקבולת מותר אפילו אם הישראל מרויח מזה, עיין שם, ועיין בשו"ת מהר"ם שיק או"ח סימן צ"ט דמבואר מתוך דבריו דאם הקבלן נכרי מעוניין שיהיה לישראל ריוח ממה שהוא עובד בשבת, עדיף מהנ"ל ואדעתיה דנפשיה קעביד, עיין שם.

ט"ז. קבולת במכס, והיתר קבולת במקום הפסד

מכל הנ"ל נתבאר דבכל האופנים שמותר שיעשה המלאכה על ידי הנכרי היינו רק אם אינו קובע עם הנכרי שיעשה המלאכה בשבת, אבל בקובע שיעשה מלאכה בשבת אסור דזה בכלל אמירה לעכו"ם, ומטעם זה אף אם לא שכרו לעשות המלאכה ואינו שלוחו, רק קובע עם הנכרי שיעשה המלאכה בשבת והוא יתן לו חלק מהריוח אסור, דבזה הישראל מרויח ממנו והוא בכלל אמירה לנכרי כנ"ל.

ומכל מקום, במקום הפסד התירו חז"ל לקבוע עם הנכרי שיעשה מלאכה דרבנן בקבלנות, מפני שאדם בהול על ממונו, ויש לחוש שמא יעבור בעצמו האיסור אפילו שאינו איסור דאורייתא, ובפרט כאשר המדובר בהפסד גדול, דאז הוא כמציל מידם.

ולכן כתב המרדכי, ובשו"ע רמ"ד סעיף ו' שהתירו למי שקנה הזכות לגבות מכס להעמיד נכרי בקבולת וקצץ הישראל עם הנכרי שיתן לו לכל מאה שיגבה כו"כ, דיש בזה הפסד רב אם לא יגבה, וכתב המ"ב ס"ק ל"ה דלא התירו רק באופן שהנכרי אדעתיה דנפשיה קעביד, ובשו"ע הרב סעיף י"ד כתב דבמקום הפסד אין חוששין למראית עין, עיין שם, ומבואר מזה דאף בקבולת לא התירו במה שאסור מדינא, עיין שם, אכן לפי מה שכתבו הפמ"ג והמ"ב סימן רמ"ג ס"ק ט' דאם הישראל מפסיד כל הריוח לא די במה שהנכרי עושה אדעתיה דנפשיה ואסור מדינא, צריך לומר דהכא התירו משום פסידא אף האסור מדינא, אבל הרב לשיטתו בסימן רמ"ג שכתב שם דאף בזה רק אסור משום מראית עין, וממילא כאן התירו משום פסידא.

ועוד כתב המ"ב ס"ק ל"ג שאף בדינא דמכס לא יאמר לנכרי להדיא ששוכרו בקבלנות לשבת אלא יאמר לו בסתם שאם יגבה מאה יתן לו כו"כ, עיין שם, כלומר, דאף שהמרדכי התיר לקבוע מלאכתו בשבת הוא רק בדרך רמז שיבין מעצמו ששוכרו רק לשבת, אבל אם יאמר לו להדיא שיקבע מלאכתו בשבת נעשה שלוחו ודינו כשכיר יום.

י"ז. קבלן ששוכר פועלים

אוצר החכמה

ויש לעיין באופנים שמותר ליתן לנכרי בקבולת, האם זהו אף אם הוא בעצמו אינו עושה את המלאכה אלא שוכר פועלים שכירי יום שיעשו את המלאכה,

הנה עיין לעיל אות ז' משו"ת דברי חיים חלק ב' סימן ל"ד בישראל ונכרי שותפים (ומתנאי השותפות שאין חיוב על השותפים לעבוד בשבת), ושכר הנכרי פועלים והם עובדים בשבת על פי צווי השותף הנכרי, ודאי עושים פעולתם על דעת השוכרים אותם, הגם שיודעים שהישראל נהנה ממילא, ומותר לישראל ליהנות מפעולתם, ואפילו עושים בשביל שניהם מכל מקום העיקר עושים בשביל מי ששוכר אותם, ולא גרע מקבלנות שודאי עושה בשביל ישראל ומכל מקום העיקר עושה בשביל מלאכתו, עיין שם, ומדלא חשש למראית עין שיאמרו שהישראל שכר הפועלים רק דן האם הפועלים עושים על דעת השוכרים אותם או על דעת הנהנים מפעולתם, משמע שלא שייך מראית עין בכהאי גוונא, ובשו"ת מהר"ם שיק סימן צ"ח כתב להדיא בשכירות רחיים במקום דליכא למיחש למראית עין דדרך כל להעסיק קבלן, ואזי מותר אפילו אם הקבלן שכר פועלים, עיין שם, וכן בשו"ת חתם סופר או"ח סימן ס' מתיר בקבולת בנין במקום דליכא חשדא אם הפועלים נשכרים על ידי האדריכל, דהפועלים עושים על דעת האדריכל ולא על דעת הבעל הבית ששוכר את האדריכל, עיין שם.

113-4567-1002

אמנם בדעת תורה תחילת סימן רמ"ד וכן בתהלה לדוד סימן רמ"ד אות ד' הביאו מהתוספות שבת דמה שהתירו קבלנות במחובר אם נתפרסם הוא אם רק אם הקבלן הראשי שוכר פועלים בקבלנות שנמצא שכל העבודה נעשית רק על ידי קבלנים אבל אם המלאכה נעשית על ידי שכירי יום אסור, דעדיין יאמרו שהם שכירי יום של הישראל ולא של האדריכל, וכן כתב המ"ב רמ"ד ס"ק ד' בסוגריים, עיין שם, וכן הוא להדיא בשו"ת לחמי תודה סימן ג', עיין שם, וכתב התהלה לדוד על זה דאף שמראית עין זה צריך עיון דהא הדרך לעשות כן על ידי אדריכל שעושה בקבלנות, מכל מקום בשו"ע הרב פסק כן עיין שם, וכן דייק בשו"ת אמרי יושר חלק ב' סימן קנ"ז מדברי השו"ע הרב רמ"ד סעיף ח', וסיים דאמנם בשו"ת חתם סופר הנ"ל משמע דמותר, ובשו"ת מהר"ם שיק הנ"ל כתב מפורש להיתר, מכל מקום קשה להקל נגד הרב דרב גובריה.

אכן בביאור הלכה ד"ה או, בסוף דבריו פירש כוונת האחרונים שכתבו שקבלן ששכר פועלים שכירי יום אסור, היינו שדרך בעל הבית לפעמים לשכור פועלים ולכן אין שם קבלנות על הבנין, אבל הדרך הוא תמיד שאין בעל הבית יודע מכל עסק רק שוכר האדריכל והוא שוכר את הפועלים, גם זה בכלל קבלנות, עיין שם, ונלמד מדבריו דאם נתפרסם שהפועלים הם שכירי הקבלן לכולי עלמא מותר, דהא החשש הוא משום חשד כנ"ל ולא מדינא דמחזי כשכיר יום, ואם כן אף לתוספת שבת דווקא אם לא נתפרסם שהשכירי יום הם עובדי הקבלן

יש לחוש כמו שכתב התהלה לדוד הנ"ל שיאמרו שהם פועלי הבעל הבית, אבל אם נתפרסם שהשכירי יום הם שכירי הקבלן אף להרב ז"ל אין לחוש.

י"ח. מכירת בהמתו

והנה כל האופנים הנ"ל שמתירים לעשות מלאכתו על ידי נכרי שעובר אדעתיה דנפשיה מהני רק שלא יעבור על איסור מקח וממכר בשבת, אבל כל זה לא מהני אם יש לישראל שותפות עם הגוי בבהמה והגוי עושה מלאכה בבהמה, דאף שעושה אדעתיה דנפשיה עובר הישראל על שביתת בהמתו.

ולזה כתבו הראשונים דרכים שונות להציל הישראל שלא יעבור על האיסור הנ"ל, והובאו ביתה יוסף בסוף סימן רמ"ו ובשו"ע ורמ"א שם סעיף ו', וכתב במ"ב ס"ק ל"א שהדרך המובחרת היא שיקנה לנכרי ביום חול ויתן דמי קדימה והשאר יזקוף על הנכרי במלוה והבהמה תהיה אפותיקי למלוה שהישראל יהיה בטוח במעותיו, ויעשה המכירה בפני דיני העיר כדי שיעשה כדין תורה וגם יפורסם בזה בעיר שלא יהא חשש מראית עין, עיין שם, ובס"ק ל"ג כתב דכל זה מהני רק שיעשה הנכרי מלאכה לעצמו אבל לא מהני להתיר על ידי זה שיעשה הנכרי מלאכת ישראל, ובביאור הלכה שם ד"ה רק, הביא מכנה"ג בשם מהר"ם אלשקר בשם רב יוסף גאון שאסור לעשות הערמה עם הנכרי למכור הבהמה, וגם הצמח צדק סימן ל"ה אוסר מכירה להפקיע איסור שבת כי הבהמות נקראות על שם ישראל והכל נקרא על שם ישראל, ושוב הביא מחלוקת האחרונים, דהיינו השואל ומשיב מה"ק חלק ב' סימן ס"ז שכתב דאם עושה שטר ומפרסם ליכא משום מראית עין, אבל בשו"ת טוב טעם ודעת להגרש"ק סימן קס"ג כתב דשביתת בהמתו הוא דאורייתא ובזה לא מהני הערמה, ומסיק הביאור הלכה שאין להקל אלא בשעת הדחק גדול וגם אז יראה שהשטר יעשה כדין תורה, עיין שם.

י"ט. פרסומת

בדינים הנ"ל מבואר כמה פעמים דלדברים שאסרו משום מראית עין או חשד מהני פרסום, ויש לעיין מהו הפרסום המועיל לענין זה.

הנה הב"י בסוף סימן רמ"ד כתב בשותף עם הנכרי בבהמות ומוכר לו חלקו כדי שלא יעבור על איסור שביתת בהמתו, דמהר"י בי רב הצריך שיעלה בערכאות לפרסם הדבר, והב"י דן אם הצריך זה מעיקר הדין לתוקף המכירה או לטובת הישראל שלא יכחיש המכירה, ועיין בפמ"ג בא"א ס"ק י' מהא"ר שכתב דאפילו אם עשה לפני הגוי לבד מהני להוציא קול דגוי מפעי פעי, ומשמע לכאורה דבזה לבד די לפרסם, אכן בסימן רמ"ג בדין של תנור ומרחץ שמדינא דגמרא אסור באריסות משום שאין הדרך ליתן אותם באריסות, אלא אם כן נתפרסם שנה אחר שנה שדרכו של זה באריסות, עיין שם, ודנו הפוסקים אם הכוונה שלוש שנים או די בשתי שנים, עיין בזה בכף החיים ס"ק י"ג, ובדעת תורה שם, ומוכח מזה עכ"פ דלהוציא מחשד לא די בסתם פרסום, אלא צריך שיהיה ידוע שכן הוא הדרך אצל זה.

ומכל מקום זהו דווקא בכגון מרחץ ותנור דמה שזה נותן באריסות הוא היפך דרך העולם

לפיכך צריך פירסום טפי, אבל אם דרך העולם הוא להניח שמסתמא עשה בדרך היתר אלא שחייב להוציא עצמו מחשד יש לומר שאין צריך פרסום כזה, וזהו טעם הפוסקים שכתבו בהיתר מכירה שדי לפרסם, עיין בדעת תורה הנ"ל מספר החיים לגר"ש קלוגר דכיון שנהגו על ידי היתר מכירה הוה כנתפרסם, ולכן התיר לעבוד בבתי חרושת בקבולת, עיין שם.

ולפי זה אתי שפיר גם מה שנתבאר לעיל שכתבו הפוסקים שדי בהערמה לסלק מראית עין, והוא תמוה לכאורה, אכן לפי האמור יש לומר דבדבר שבעצם יש לתלות שעשו בדרך היתר, ורק צריך לפרסם כדי לסלק החשד, די בפרסום כל שהוא שנעשה בדרך הערמה.

ב. היתר מכירה

והנה כידוע הדיון באחרונים שהזכיר הביאור הלכה הנ"ל האם מהני הערמה להפקיע איסור דאורייתא נחלקו בו אבות העולם, וראש האוסרים הוא הבכור שור בחידושו לפסחים כ"א ב', וכתב בשו"ת שואל ומשיב מה"ק חלק א' סימן ס"ו שכן סוברים התשב"ץ חלק א' סימן קל"ה, ומהר"י באסן סימן ג', ולעומת זה, המקור חיים סימן תמ"ח ס"ק י"א כתב דאף בדאורייתא מהני הערמה של מכירה, עיין שם, וכן כתבו עוד הרבה אחרונים, ולפי זה אם המדובר במכירת חנות שהאיסור בו הוא מקח וממכר וההערמה היא באיסור דרבנן לכאורה לכולי עלמא מהני ההערמה על ידי מכירת העסק, וכן במכירת בתי אבות או חברות ניהול שהאיסור הוא האמירה לנכרי יש מקום להקל אם ננקוט דאמירה לנכרי הן בפועל והן במלאכת ישראל בבית ישראל הוא דרבנן.

איברא, הביאור הלכה שהביא בתחילת דבריו את הכנסת הגדולה שכתב מרב יוסף גאון שאוסר ההערמה במכירת בהמה, ובזה ההערמה היא בדאורייתא, אבל לא העתיק את כל התשובה, ובשו"ת מהרש"ם חלק ג' סימן רס"ד כתב מספר כל בו שהביא מתשובת הגאונים את תשובת רב יוסף גאון הנ"ל ושם הביא לשונו דמלבד שאוסר מכירת בהמה אוסר גם הערמה למכור המקח בחנותו, וזהו איסור דרבנן ומכל מקום אסר ההערמה, ומזה הוכיח מהרש"ם דעל כרחק שהמוכר חנותו בכל שבת ושבת היא הערמה מוכחת ואסור אפילו באיסור דרבנן, ולפי זה במכירת בתי אבות וחברות ניהול אף אם נאמר שהאיסור דרבנן צריך עיון האיך אפשר להקל על ידי ההערמת מכירה.

ועיין בשו"ת דברי חיים חלק א' סימן ז' וחלק ב' סימן ל' שמתחילה התיר מכירת בתי חרושת של ישראל שהשבתתם בשבת יהיה בהם הפסד רב, אבל בחלק ב' סימן ל"א חזר בו מלהורות כן הלכה למעשה, וגם אחרוני זמנינו פקפקו מאוד לסמוך על היתר מכירה, ובשו"ת אגרות משה או"ח חלק ד' סימן נ"ה כתב שאין דעתו נוחה בזה, וכן כתב בשו"ת חלקת יעקב או"ח סימן ס"ט שבמקומות שרוב המסחרים יש בהם חילול שבת אסור בשום אופן להזדקק להיתר זה, ושגם רבני אשכנז נמנעו מזה, עיין שם, וכזה כתב בשו"ת מנחת יצחק חלק סימן ל"א עיין שם, והדברים עתיקים.

ועיין בשו"ת מהרש"ם חלק ב' סימן מ"ז שהסכים למה שכתב בשו"ת פרשת מרדכי סימן י"א דבמלאכת ישראל בבית ישראל כיון שהדבר מפורסם שהוא של ישראל מה מועיל המכירה. עיין שם.

ובמכירת בתי האבות עוד גרע טפי משאר מכירת עסק, דאמנם הדברי חיים כתב דאם המכירה תקיפה בדיננו לא איכפת לן במה שהמכירה אין לה תוקף בדיניהם, דכל שנעשית המכירה כדין תורה אין אנו מתחשבים בדיניהם, ולמלך אין נפק"מ במכירה זו, אכן בנדון הבתי אבות מדינא דמלכותא אחריות העסק הוא על ישראל ורק אדעתא דהכי נותנים לו הרשיון, וגם את הכספים המגיעים לבעל בתי אבות בעד הטיפול עם החולים, ואם כפי דיננו חלה המכירה ודעת המוכר שבאמת אינו אחראי על הנעשה בבית אבות, אין ספק דעל דעת כן לא היו נותנים לו הרשיון, ושוב אין לו רשיון לנהל עסק זה, ומאוד מסתבר שזה בכלל דברים הנצרכים לתיקון המדינה שגם בדיננו אומרים בזה דינא דמלכותא דינא כמבואר בחו"מ בסוף סימן שס"ט, ואסור לנהל בית אבות בלי רשיון, וממילא גם בדיננו לא חלה המכירה, וממילא לפי זה יש עוד יש לפקפק על הכספים שמקבל מהמלכות בעד הטיפול עם החולים דגם זה הוא בטעות, ולא מקרי בהתירא אתי לידו, וכבר שמעתי שיש רבנים שבאמת מפקקים מטעם זה על היתר מכירה בבתי אבות, וצ"ע בזה.

ולפי זה כל האמור לעיל צריך עיון על הדרך הנפוץ בניהול בתי אבות, וחברת ניהול למכור כל העסק לגוי שיהיה שייך לו בשבת ויו"ט, על פי ההיתר מכירה שייסד הדברי חיים כאשר בעצמו חזר בו מלהורות כן, ובפרט שהמדובר בהערמה מוכחת למכור בכל שבת ויו"ט.

כ"א. החששות בניהול בתי האבות

ולפי האמור, יש לעיין האם אפשר להסדיר העסקים באופן יותר מובחר מהיתר מכירה הנ"ל.

ונפן מקודם לניהול בתי האבות, ומזה ממילא נלמד לשאר בתי עסק שמנהלים עסקיהם בשבת. בבתי אבות עיקר החשש הוא עשיית מלאכות על ידי פועלים נכרים, ואמנם אם המדובר באמירה לנכרי לצורך חולים בני ישראל אפילו שאין בהם סכנה, הרי מותר לומר לנכרי לעשות בשבילו אפילו איסור דאורייתא כמבואר בסימן שכ"ח סעיף י"ז ובמ"ב ס"ק מ"ו, אבל זה לא יועיל באומר לנכרים לעשות מלאכה לצורך הנכרים, דאמנם מתירים איסור דרבנן למנוע איבה, כמבואר ביו"ד סימן קנ"ד, ועיין במ"ב או"ח סימן ש"ל ס"ק ח', אבל כבר כתב בשו"ת חוות יאיר דזה רק באקראי כמו במיילדת שמתירים לה לילד נכרית משום איבה שלא היא גרמה לזה אבל אסור לאשה להתייחד עם הנכרי לצורך מסחר דהא היא גרמה האיבה לעצמה, וכן כאן ישראל גורם האיבה במה שקיבל על עצמו לתת לנכרי כל צרכיו, ועוד, בפועל כמעט אי אפשר להשבית בתי האבות שלא יעשו מלאכות שאין בהם כל צורך לחולים או לזקנים בריאים, ובפרט שמחוייבים מדינא דמלכותא ליתן שירות למשתכנים אפילו שזה כרוך בחילול שבת ויו"ט, ויש פיקוח ממשלתי על כל האמור.

והנה באות ט"ז נתבאר החילוק בין פועל לקבלן, דעל הפועל מוטל לעשות המלאכה בעת שקבע לו בעל הבית ואינו יכול להישמט מזה, וזה בכלל אמירה לנכרי שבות, אבל על הקבלן מוטל החוב לגמור המלאכה מבלי לקבוע הזמן אימתי יעשה זאת, ולכן אינו בכלל אמירה לנכרי, ובלבד שלא יקבע עמו שיעשה בשבת ועיין שם משו"ע הרב רנ"ב סעיף ד' ומ"ב ס"ק ט"ז דאפילו לא קבע בפירוש שיעשה בשבת אבל מוכרח לעשות בשבת דומה לקובע

אוצר החכמה

מלאכתו בשבת, ולפי זה האחיות ושאר הפועלים שעובדים בבתי אבות שמוכרחים לעשות כל המלאכות הנצרכות הם בכלל פועל או קבלן שקבע מלאכתו לשבת.

ומכל מקום, לפי כל הנתבאר עד עתה נראה שמותר לכתחילה לשכור קבלן ששוכר פועלים, בשים לב התנאים דלהלן, (א) שבעל הבית יקבע בפירוש עם הקבלן שלא יעשה איזה מלאכה בשבת מטעמו, (ב) שאין ריוח לבעל הבית ממה שהקבלן מצוה לפועליו לעשות מלאכות, (ג) שהמלאכה לא תיעשה בבית הישראל, או על כל פנים לא יהיה מלאכת ישראל אלא מלאכת נכרי, (ד) שהדבר מפורסם שהפועלים עובדים בשביל הקבלן ולא בשביל הישראל.

כ"ב. הצעות הפתרון

ואם כנים אנו בזה, נראה, דהדרך היותר מובחרת לניהול בתי אבות היא כאופן דלהלן:

א] בעלי הבית אבות ייסדו חברה בבעלות נכרי, וכל האחריות להעסקת עובדים היא לחברה הזאת והיא תעסיק פועלים משלה על ידי חוזה שיעשו עם החברה הזאת, והחברה הנ"ל אחראית לתשלומי משכורות הפועלים, וכן אם התשלומים נעשים באמצעות חברה ששכרו במיוחד בשביל שירות זה – כרגיל בהרבה מבתי עסק הגדולים – יצויין שהתשלומין נעשו בעד החברה הזאת.

ב] מאידך, בעלי בית האבות יתחייבו לשלם לחברה את כל ההוצאות שיש לה, כולל תשלומי הפועלים וכו', ועוד יוסיפו שכר לקבלן בעד הטירחא בזה, וכמובן יעשו זאת באופן שהחברה הזאת לא תחשוש שמא בעלי בית האבות יפשטו עליה הרגל.

ג] בחוזה בין בעלי הבית והחברה בבעלות הנכרי הנ"ל יצויין במפורש שבעלי הבית לא מחייבים אותם לעשות כל מלאכה אסורה לישראל בשבת ויום טוב.

ד] ישימו שלט בכניסה לבית האבות שהעסקת העובדים היא מהחברה בבעלות הנכרי הנ"ל.

ה] בעלי הבית ישכירו בעד איזה שכר את המקום עם ההכלים לנכרי קבלן הנ"ל.

וזאת למודעי, כי בהתייעצות עם עורכי דין המומחים בחוקי הממשלה בארה"ב בנוגע לניהול בתי אבות, הוברר שאין כל חשש להסדר כנ"ל מבחינה חוקית, כי אף שהרשיון לנהל את הבית אבות ניתן לבעלי בית האבות אבל אין כל איסור על בעלי הרשיון להטיל את הניהול בפועל לחברה אחרת כנ"ל, כל עוד ברור שהחברה השניה תעשה את כל הדרוש לטובת החולים, ובעלי הרשיון מקבלים אחריות על כל הנעשה בבית האבות.

כ"ג. ביאור ההצעה הנ"ל

ועכשיו נברר האם בהסדר הזה מתקיימים כל הפרטים הדרושים כפי המבואר לעיל אות כ"א.

- שם באות א' כתבנו שייסדו חברה בת בבעלות נכרי שהוא הקבלן לעשות כל המלאכות הנצרכות וכו', ובזה לכאורה יש להעיר שאמנם כתבנו באות ג' שבחוזה עם הקבלן יכתבו

בפירוש שאין הוא חייב לעשות כל מלאכה האסורה לישראל בשבת, והנכרי הוא קבלן במלאכת תלוש (ובנודע למלאכת פרהסיא עיין אות י"ט שישכרו הבית אבות לנכרי לסלק המראית עין), אבל הרי כל כוונת הישראל בייסוד החברה בבעלות הנכרי היא שהוא ישרת את החולים וכדומה בשבת דווקא, אף אם זה כרוך בחילול שבת, ואם כן יש רווח לישראל ממלאכת הקבלן, ויש לעיין האם לפי מה שנתבאר באות י"ד, שקבלנות שהישראל מרויח ממלאכת הקבלן אסורה.

והנה לפי המבואר שם לדינא, אפילו אם שכרו לכתוב בכל עת מותר, ובלבד שלא יקפיד עליו, ולפי זה הכא שבפירוש אומר שאינו מקפיד מותר.

אבל ביותר מזה נראה, שהדין דאם יש רווח לישראל ממלאכת קבלן אסור, נאמר כאשר הרווח לישראל הוא ממעשה חילול שבת שנעשה להרויח את הישראל, כגון במרחץ שיש לישראל רווח בכל הסקה, וההסקה נעשית להרויח את הישראל, דאסור מפני שהישראל מרויח מההסקה, או במה שהסופר שהוא שכירו של הישראל כותב בשבת בעד הישראל, הגם שלא חייב אותו לכתוב בשבת, ומזה שכתב בעדו בשבת יש לישראל רווח שיתפנה ביום אחר בשבוע, אבל בנדון הבתי אבות הרווח לישראל אינו מחילול שבת שנעשה על ידי הפועלים הנכרים אלא, הוא משני סיבות, האחד מה שנתחייבו בעלי בית האבות לתושבי הבית אבות ליתן להם כל השירות הדרוש, ושנית שהם קבלו רשיון מהממשלה בתנאי שיובטח השירות לנמצאים שם אפילו אם זה יכול להיות כרוך עם חילול שבת.

והנה, הן כלפי תושבי הבית אבות והן כלפי הממשלה די להם במה שהקבלן מקבל האחריות שכל הנעשה יעשה בשבת, ואם כן מה שהקבלן עושה בשבת פעולות האסורות לישראל, הוא לעמוד בהתחייבות שלו הן כלפי התושבים והן בדרישות הממשלה, וכאמור לא איכפת להם האם זה יעשה על ידי הפועלים של הישראל או באופן שהישראל שוכר קבלן וזה ישכור פועלים שיעשו כל המלאכה הזאת, ולהם אין שום נפקא מינא במה שהישראל התנה בפירוש עם הקבלן שאינו מחייב אותו לעשות שום מלאכה האסורה לישראל בשבת – והאמת הוא כן, שהרי אינו רוצה בשום אופן לעבור על איסורי שבת – כאשר העיקר אצלם שהם יקבלו השירות הנצרך, ואם כן זה דומה כמי שמבטיח לנכרי שיסדר שנכרי אחר יסעוד אותו, שלא בשליחותו, וזה ודאי מותר, וגם כאן, סידר בעל הבית אבות שהקבלן יעשה כל הנצרך לתושבים, מבלי שהקבלן יהיה לו איזה חיובים כלפי הישראל בנוגע לחילול שבת.

שם באות ב' כתבנו, שבעל הבית יבטיח שכר בעד טירחת הקבלן, עיין שם, וזהו רווח לקבלן, וממילא אף שהקבלן מצוה לפועליו לעבוד בשבת, אדעתיה דנפשיה קעביד שמרויח במה שיש לו פועלים שעובדים בשבילו, ועושים כל הנצרך לו.

אבל יש להעיר, דאמנם לפי מה שכתבנו באות י"ז מהחתם סופר ומהר"ם שיק שאם הקבלן שוכר פועלים מותר, הא מכל מקום לכמה פוסקים אסור דווקא אם כולם קבלנים מותר, או כפי מה שכתב בביאור הלכה שם דווקא אם הדרך הוא שהבעל הבית אינו יודע כלל מכל העסק, והאדריכל בעצמו שוכר פועליו, ואילו כאן דרך העסקר כן ואדרבה הדרך הוא שהוא שוכר כל פועליו. אמנם נראה דלפי מה שנתבאר שם שאם נתפרסם שהם פועלי

הקבלן, מותר, גם בזה אם נתפרסם שאלה הם פועלי הקבלן מותר (ובאות הבא נתבאר דרך הפרסום), ובפרט שנקבע שכן הוא השכירות בחוקותיהם. ובוזה האופן נראה שאפילו אם הבעל הבית יש לו דעה כלפי הקבלן ויכול לצוות לו להשעות פועל זה או שישכור פועל אחר, מותר, דסוף סוף אין הם פועליו שלו, וכאשר הם עובדים הוא על דעת זה שמתחייב במשכורתם וכמו שכתב הדברי חיים חלק ב' סימן ל"ד.

- מה שכתבנו שם באות ג' מתבאר מתוך הביאור לאות א'.

אוצר החכמה
אה"ח 12 34567

- שם באות ד' כתבנו שצריך לפרסם שכל השירות נעשה על ידי החברה שבבעלות הקבלן, ולכאורה היה נראה שנכון לציין שבעלי החברה אינם יהודים דאולי יסברו דכמו שבעל הבית הוא יהודי אף הקבלן הוא יהודי, אבל למעשה לא מצינו שיש חיוב מלפרסם מיהו הקבלן, והאם הוא יהודי או נכרי, ופשיטא שבעל הבית לא נחשד לשכור עבריין שלא כדין, אלא העיקר הוא שכל מעשה הפועלים הוא על ידי החברה שבבעלות הקבלן ולא על ידי הבעל הבית, וממילא אין צורך לציין מי הוא הקבלן.

ומה שכתבנו שהפרסום יהיה על ידי שלט במקום פומבי בבית אבות, הוא על פי מה שנתבאר באות י"ט דכדי לסלק מראית עין או חשד בדבר שידוע שעושים בדרך היתר אין צריך פרסום כמו במרחץ ותנור של שנה אחר שנה, ולמעשה די במה שרגילים לעשות בדרך של היתר מכירה שתולים שעושה באופן היתר, ועיין עוד בשו"ת זכר יהוסף או"ח חלק א' סימן פ"ו מספר החיים לגר"ש קלוגר שהתיר לפרסם על ידי שימת טבלא במקום המפורסם לרבים, והכא הרי עיקר הפרסום הוא במה שנכנסים לבית האבות ורואים הטבלא שכל המפעל הוא על ידי הקבלן.

- שם באות ה' כתבנו שישכירו הכלים והמקום לנכרי הוא כדי שלא יהיה מלאכת ישראל בבית ישראל, דאפילו בקבלנות וקצץ שאסור כמבואר בסימן רנ"ב סעיף ב' ובמ"ב ס"ק י"ז, אמנם מהני לזה מכירה כמבואר בשער הציון שם ס"ק י"ז, ולכאורה יש להעדיף שכירות מעל מכירה למעט ההערמה, ואף דמלבד אונאה לא אמרינן שכירות ליומא ממכר הוא, מכל מקום כדי שלא יקרא בית ישראל די בזה.

הסדר כנ"ל מתאים כמובן גם לבתי עסק או מגורים בבעלות ישראל שמנהלים את בתים הנ"ל, וכמובן, שהסדר כזה צריך שיעשה בהתייעצות עם מורה הוראה הבקי בדינים אלה כדי שהסדר יתאים לכל עסק כפי הצורך שלו.

Rabbi Dickman

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן נה

איך לעשות שטר מכירה בשביל היתר עבודה בשבת מע"כ ידידי הרב הגאון מהר"ר גדליה פעלדער שליט"א שלו' וברכה כל הימים.

הנה בדבר לעשות שטרי מכירה בשביל היתר עבודה בשבת אין דעתי נוחה מזה אף כשהייתי ביוראפ כי הערמה גדולה מזה וגם ברוב הפעמים הוא שלא כדין דהא עכ"פ נשכר משבת באופן שאין הנכרי שייך שיעשה אדעתא דנפשיה ועושה באמת רק אדעתא דבעה"ב להרוחה שלהם שזה באמת אסור, וכ"ש במדינתנו כאן ששמירת שבת בעוה"ר אינו כראוי ויש הרבה פרוצים, ואם יתירו ב"ד מכירה לנכרי יתחלל השבת בפרהסיא שיתלו להקל כו"ע וישבו בחנויות להערים שישב שם רק להשגחה, ולכן בנדון הזה של היהודה /היהודי/, הנכון שיום השבת וימי היו"ט יהיו שייכים רק להנכרי והקנין יהיה בכסף כי קרקע נקנה לעכו"ם לכו"ע בכסף וכל הריוח שיהיה מיום השבת יהיה של הנכרי ויהיה ניכר בהפנקסים כמה היה ריוח ביום השבת ויו"ט כדי שיהיה אפשר כשיקפידו לעשות חשבון מדויק, ומאחר שהנכרי הנמכר לו הוא עוסק אצלם בחול אם יהיה לו הריוח שמשבת ויו"ט די בעד עבודתו בכל ימות החול וליהודי אסור להרויח מהשבת וגם שהשבת הוא של הנכרי, אבל היהודי יקנה עבורו בעד מעותיו הרי צריך הנכרי ליתן לו ריבית וגם שכר בעד השכירות של הבנין והכלים שמשתמש בפועלים שלו, שבעד זה שייך לחייבו לעבוד בימי החול עבור היהודי ואם הוא פחות יתן לו עד דמי שכירותו. וצריך להשכיר לו הבנין והכלים בחצי שעה קודם השבת וחצי שעה אחר השבת כדי שיהיה בהבלעה. והחשבון של הריוח דשבת צריך שיהיה אפשר להיות מדויק אבל אם הנכרי יסמוך על אומדנא נמי מותר כמפורש בספ"ק דע"ז. וצריך לעשות זה בשטר כתוב בשפת אנגלית שיבין הנכרי. והנני ידידו, משה פיינשטיין.

Rabbi Kushner

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן נא

שכירת עכו"ם לעבוד במרחץ בשבת ו' אדר תשל"ד. מע"כ ידידי הנכבד הרה"ג מוהר"ר שלמה אליהו מילער שליט"א ר"מ דכולל אברכים דטאראנטא.

והנה בדבר קושית כתר"ה ממה שסובר המג"א בסימן רמ"ג סק"ב דבמרחץ אסור מדינא לשכור לו עכו"ם לעבוד כל השנה ושיטול היהודי כל הריוח מכל השבתות דהא היהודי מרויח במה שהעכו"ם עושה בשבת וליכא למימר אדעתא דנפשיה עביד דהא אף אם לא יעשה העכו"ם בשבת יצטרך לשלם לו, ולמה שכתבתי שהיתר דאריסות הוא משום דהנכרי הוא הבעלים על המלאכה הרי יש להתיר גם במרחץ מדינא, הנה ודאי הוא טעם גדול להתיר ומפני זה איכא חולקים על מהרי"א דהוא הטור להגירסא הילכך מותר בקבלנות כדפי' הב"י והב"ח פוסק כן, ולא חיישי למה שהישראל מרויח במרחץ ורחים שלכאורה יקשה הטעם בזה דמ"ש משכיר יום שאסור, אבל הוא מטעם דבארתי.

אבל המג"א דבמרחץ שהוא ריוח ממלאכה שנעשה דוקא מהיום שבאו רוחצים והם באים בשבת ולא שייך שיביאם קודם השבת ביום אחר, נמצא שליכא לישראל והשומר שבת בהכרח במסחר היסק מרחץ הריוח מכל אלו שהיו באין למרחץ זה לרחוץ אלא רק מאלו שבאין בימי החול שלכן גם מהבעלות של נכרי סובר שלא שייך שיהיה הריוח של הישראל שאיך יהיה לו ע"י בעלות הנכרי בהמלאכה יותר ריוח מכפי שהיה הוא בעצמן בעלים, דלכן בהכרח אם רוצה שיהיו לו גם הריוח ממה שירחצו בשבתות צריך שהנכרי יהא שלוחו של הישראל לעבוד עבורו גם בשבת, שזה הא אסור ואין היתר במרחץ אלא כשנוטל חלק בהריוח שאדעתא דנפשיה קאעביד והישראל ממילא נהנה. אבל בשדה שבעצם אפשר שלא יזדמן כלל שלא יוכלו לעבוד כל העבודות שצריך להשדה בשבת ונמצא שהפירות מהשדה שייך שיהיה להישראל, שלכן שייך שיהיו לו גם כשהנכרי הוא בעלים על העבודה ואף שנזדמן שהיתה איזה עבודה שלא היה אפשר לעשותה בחול מחמת ריבוי גשמים וכדומה הרי להנכרי בעל העבודה נזדמן זה ולא להישראל שאינו בעל העבודה, ואף אם נזדמן שהיה שנה דלכל סביבותיו לא היה אפשר לעבוד כל העבודות בימי החול, דרובא דרובא לא היה שייך לידע זה דלא כולי עלמא עובדין בזמן אחד שא"כ היה איזה יום שהיה אפשר לעבוד גם בימי החול, אבל אולי אפשר ליארע גם שנה כזו שהיה מקום לומר דאיגלאי שלהישראל לא היה אפשר שיצמחו לו הפירות שא"כ יהיה אסור ליקח הפירות שבא מעבודת הנכרי בשבת, דהא עכ"פ לא יתבטל בעלות המלאכות שנעשה על הנכרי בשביל דבר שלא מצוי כזה דכה"ג בעניני דיני ממון לא היה נתבטל הקנין, לא נבטל זה גם בעניני איסור לומר שאיגלא מלתא שלא היה יכול למסור בעלות המלאכה לצמיחת פירות להנכרי דכיון שנמסר להנכרי הבעלות בשעה שהיה לישראל בעלות לצמיחת פירות לא נתבטל בשביל אינו מצוי כזה, וגם הא אפשר דהגזירה להיות כן נעשה בשמים אחר שכבר נעשה הנכרי בעלים על המלאכה ולא איגלאי כלל שנגזר זה עוד קודם שנעשה הנכרי אריס, לכן מותר בשדה גם כששכרו במעות וכל הפירות יהיו של בעל השדה. ולשון שאם לא יעשה בשבת יעשה שכתב המג"א וכן הוא לשון מהרי"א שאע"פ שלא יעשה מלאכה בשבת ישלים ביום אחר אין הכוונה ליכולת הנכרי אלא לענין עצם המלאכה שבשדה שאפשר לא יצטרכו לעבוד בזה בשבת כדכתבתי לעיל לטעם זה.

וא"כ בעובדא זו שהישראל קונה העסק שהמלאכה הוא של הנכרים וכן נשאר אף אחר שיקנה והוא עסק שמצד המלאכה אפשר לסגור העסק ביום אחד בשבוע ורק שהנכרים שבעלות המלאכה הוא שלהם רוצים לעבוד בשבת ולסגור ביום אחר הרי ודאי ששייך להיות הריחוק של כל העסק של הישראל שלכן שייך שימסור בעלות דהמלאכה לנכרי בעד שכר קצוב ולקבל כל ריוח כדכתבתי ועוד נראה דבאופן כזה שהעסק הוא של נכרי והנכרי מוכר לישראל באופן שהוא יעבוד גם אח"כ כמתחלה בעד שכר קצוב יש טעם גדול להתיר אף במרחץ מאחר דהישראל לא קנה כלל את המלאכה שיהיה הוא הבעלים, אלא בעלות על המלאכה נשאר להנכרי המוכר את המרחץ שלו.

ולכן בעסק זה שהוא של הנכרים והישראל קונה מאתם בתנאי להשאיר את כל מלאכת העסק להנכרים כמתחלה שבאופן כזה אף אם היה העסק כהא דמרחץ נמי היה טעם גדול להתיר.

ובזה אני גומר בברכה שיעשה לנו השי"ת נסים ונפלאות כאשר עשה לאבותינו בימים האלו ולחג כשר ושמח. ידידו מוקירו, משה פיינשטיין.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן נב

בניה בשבת ע"י מכירה לפועלים נכרים בשעת הדחק בע"ה יום ג' וישלח תשל"ב. לכבוד ידידי הרה"ג ר' נחמן יוסף גאלדשטיין שליט"א.

בדבר בעל מלון שבונה בנין גדול והסכים עם קבלן יהודי לבנות לו גג לבנין באחריות לעשרים שנה ולקבלן זה פועלים נכרים ורוצים לעבוד ללא הפסקה גם בשבת ואם לאו יבטלו האחריות כיון שאם יפסיקו לבנות ליום אחד עלול הגג ליפול, וכיון שהוא הפסד לקבלן שאל אם יכול למכור לפועליו החמרים והעבודה כדי שיוכלו לעבוד בשבת.

הנה לבנות בקבלנות ע"י מכירה לעכו"ם קשה לעשות בדור פרוץ כזה וגם מפורסם שהוא של ישראל אבל לאידך גיסא לגבי בעל המלון בפה שכמעט כו"ע נוהגין לבנות בקבולת ע"י קבלן (קאנטרקטער) אפשר אין לחשוש לכו"ע לשמא יאמרו שהם שכירי יום כיון דאף בחול אין עושין כן כמו שמותר מטעם זה בשדה דדברים אלו תלוי לפי מנהג המקום כדאיתא /שו"ע או"ח/ בסי' רמ"ג סעי' ב'. ואף שהכא שהוא כדי למהר שיגמרו שלא יפסד נמצא שהוא לטובת הישראל שזה אסור מדינא אף בקבלנות עיין בט"ז ובמג"א ובמ"ב ס"ק י' מ"מ אם שובתים הפועלים העכו"ם ביום הראשון נמצא שמה שעובדין בשבת הוא רק אדעתא דנפשיה דאין לישראל שום טובה בזה שעובדים בשבת דמצדו הא יכולים לשבות בשבת ולעבוד ביום הראשון, ואם עובדים גם ביום הראשון שנמצא שאם יעבדו גם בשבת יהי' זה לטובת הישראל אסור מדינא, אבל מסתמא שובתים ביום הראשון וא"כ ליכא איסור בקבלנות מדינא במדינתנו שהכל עושין בקבולת וא"כ אף שיש בדור פרוץ כזה להחמיר מ"מ במקום פסידיא גדול אולי יש להקל אבל הוא רק לגבי בעל המלון אבל הא הקבלן הוא ג"כ יהודי והוא שוכר את הפועלים שכירי יום שאסור מדינא ואף אם הוא ישכרם ג"כ בקבלנות נמי אסור דלענין הקבלן דרכן לשכור גם במדינתנו שכירי יום וממילא אין היתר אלא ע"י עצה למכור לנכרי שזה קשה מאד לעשות, אך אם הוא איש כזה שיש לחוש שיעשה באיסור אולי יש לעשות

במכירה לעכו"ם כדי להקטין האיסור. וכתבתי אופן המכירה של הקבלן שהם מטלטלין, וגם טוב שגם בעל המלון יעשה מכירה לרוחא דמלתא וכתבתי נוסח שטר מכירה.

והנה יותר טוב הי' לענין הקבלן שבעל המלון יפטרנו מהקאנטראקט ויעשה לקבלן את העכו"ם בתנאי שיקח את היהודי למנהל עבודה (מענעדזער) ואז לא יצטרך הקבלן למכור כלום שעל שביתת כלים הלכה כב"ה שאין מצוין אבל זה הרי לא ירצו לבטל החוזה (קאנטראקט) ולהשאירו בדיני המדינה ולבטל בדיני ישראל זה א"א. ידידו מוקירו, משה פיינשטיין.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן נג

שכירת עכו"ם לעבוד בבאנק/בבנק/ של יהודים ביום טוב במקום הפסד מרובה כ"ז מנ"א תשל"ח. מע"כ ידידי מוהר"ר יעקב לעוויסאן שליט"א.

אמרתי לכתוב למע"כ ברור הדברים למה שהוריתי, וגם שיהיה ביד מע"כ תשובתי לחשיבותו הגדולה. הנה בדבר הבאנק שלפי חוק מדינת ענגלאנד/אנגליה/ דהטשעק/דהשיק/ שנכתב על איזה באנק שישלמו לאיזה אדם איזה סך ממון, והוא לבאנק אחר למשל ביום ב' ונשלח מבאנק ההוא לבאנק זה שצריך לשלם, אם לא הודיעו מבאנק זה עד חצי היום דיום ג' שאין להאדם שכתב הטשעק אצלם שום ממון, רשאי לשלם הסך שכתוב בהטשעק למי שהביאו לשם, שא"כ יש חשש גדול דאינשי דלא מעלי יכתבו טשעקס/שקים/ על סך גדול ויבאו לאיזה באנק ושישלחו מבאנק ההוא לבאנק זה ולא יוכלו להודיע ביום ג' שאין לבעל הטשעקס אצלם כלום מחמת שהוא יום ב' דיו"ט ולא יהיו בהבאנק, ויהיה הפסד גדול דהרי באנק ההוא ישלם כיון שלא היה לו ידיעה שלא ישלמו ויהיה באנק זה מוכרח לשלם להם אף שאין בידם שום ממון של כותב הטשעקס, ויש לחוש לזה טובא באשר שהשכירים העובדים בהבאנק הם נכרים ויודעים שבעלי הבאנק שומרים שבת ויו"ט ולא יודיעו כלום יכתבו טשעקס על הבאנק בעצמן או יודיעו זה לנכרים אחרים והם יכתבו טשעקס על סך גדול אף לאלפי אלפים פונטים הרבה שנשאלתי ממע"כ אם יש איזה עצה לפי הדין להושיב בהבאנק אחד או שנים משכירי הנכרים לפי הצורך לעבודה זו ביום ב' דיו"ט.

והנה לומר לפועל נכרי בשביל הצלה מהפסד שמצינו חלוקי דינים בזה, דבסימן של"ב סעי' ד' איתא אם אחזה דם והוא ספק שאם לא יקיז לה דם תמות מותר לומר לעכו"ם להקיזה, ובנפלה דליקה אסור לומר לנכרי כבה ורק לומר כל המכבה אינו מפסיד א"ר אמי דהתירו כדאיתא בשבת דף קכ"א, ורעק"א בחדושו שם נשאר בצ"ע, ועיין בבאור הלכה דבמ"ב מה שתירץ בשם בנו ר' אברהם דבדליקה יש לחוש שיסייעהו ובהקזה ליכא חשש זה, וא"כ בעובדא זו ליכא חשש שהבעלים יבואו לסייעו דהא גם בחול עושין הנכרים השכירים בעצמן ואין שום צורך בסיוע הבעלים, ולטעם הר"ן ר"פ מי שהחשיך בחלוקו בין מי שהחשיך לו בדרך דהתירו לו ליתן לנכרי ובדליקה לא שרו משום דבהפסד שנפול פתאום יש לחוש יותר שמתוך בהילותו אי שריית לו אתי לכבויו בעצמו ולא במי שהחשיך לו שלא בהול כל כך, הרי בעובדא זו ודאי אינו בהול דהא יודע מזה כמה ימים קודם שיהיה חשש הפסד ביום ב' דיו"ט ויש לו גם נכרי מזומן דהוא השכיר שלו שאין לחוש לבהילות, ולכן לכאורה היה זה טעם להתיר אמירה לנכרי השכיר שלו שישב ביום טוב יום זה בהבאנק

לראות הטשעקס ולהודיע בכתב והטעלעפאן /והטלפון/ כדרך שעושין, וגם אמרתי למע"כ שאיכא היתר זה. אבל הא היתר זה היה שייך רק כשכבר נכנס הישראל לעסק זה מחמת שלא עלה אדעתיה שיארע זה, וכשהגיע אח"כ יום טוב כזה וראה דאיכא חשש הפסד היה שייך להתיר ביום זה, אבל מתחלה היה אסור ליכנס לעסק זה דיצטרך לשכור נכרי אף רק על יום טוב שני, ואף כשלא עלה אדעתיה היה מוכרח למכור עסק זה שא"כ אין זה עצה, ולכן אמרתי עצה האחרת שהוא היתר אף ליכנס לכתחלה לעסק כזה.

דהנה איתא בש"ע /או"ח/ סימן רמ"ד סעי' ו' בעסקים גדולים ביהודי שקנה מכס שיכול לשכור לו עכו"ם לקבל מכס בשבת בקבולת דהיינו שאומר לו לכשתגבה ק' דינרים אתן לך כך וכך, וכן כתב הרמ"א בישראל הממונה על מטבע של מלך, ובמג"א ס"ק י"ז כתב כן ביהודי ששכר המלח שהיו כולן בזמנם עסקים גדולים שהתירו אף ליכנס לכתחלה לעסקים כאלו, והיתר זה אף שהוא מטעם דאדעתא דנפשיה קעביד העכו"ם, אינו היתר ממש דהא קבלנות שמותר הוא באופן שלהישראל לא איכפת לו מתי יעשה העכו"ם המלאכה שיש לו המציאות לעשותה גם ביום חול, ואף כשלא יספיק לו היום יכול לעשות בלילות, שנמצא שמה שעושה בשבת אינו נוגע זה להישראל, דרק העכו"ם לצורך עצמו מחמת שצריך לעשות מלאכות אחרות ובלילות רוצה לישן עושה זה בשבת, אבל כשהמלאכה מוכרח להעשות בשבת כהא דמכס דמאלו שבאין גם בשבת צריך ליקח מכס ואין בידו לעשות שיבואו בימות החול, וכן עשיית המטבע של מלך מוכרח להעשות בשעות שקבע המלך, וכן איירי בהא דמלח שהיה מוכרח להוציא כל מה שאפשר בהשבוע שלכן היה מוכרח לעשות גם בשבת אין בהו היתר ממש דקבולת, אבל מכיון דהחשיבו רבנן עסקים גדולים כהפסד ולא כמניעת ריוח משום שאיכא בהילות לעסקים כאלו היתרו, ולהמג"א שם היתרו אף באופן שאין לחוש שהישראל עצמו יעבור מצד בהילותו על איסור יותר גדול וכן משמע שמתיר גם במ"ב ס"ק ל"א, וכ"ש העסקים הגדולים כבאנק וכדומה שהם בכלל היתר זה עוד מכ"ש, ובהיתר דע"י קבולת כזה היתרו במקום הפסד ועסקים גדולים, מאחר דהנכרי יעשה עכ"פ לדעת עצמו, אף ליכנס לכתחלה לעסקים כאלו ואפילו בפרהסיא היינו שידוע שהעסק הוא של ישראל. לכן אמרתי למע"כ כשהיה אצלי שיאמר לשכירו הנכרי שיהיה בהבאנק ביום טוב שיש חשש להפסדים כאלו ויתן לו על כל טשעק שיצטרך לכתוב ולהודיע בטעלעפאן כפי דרך העבודה בזה כך וכך, ויתן לו זה לבד שכירותו שיש לו בלא זה שהרי אם ינכה לו זה משכירותו אין להעכו"ם מזה כלום ואין זה אדעתא דנפשיה.

והנה אף ביום טוב ראשון ואף בשבת אם היה הפסד נמי היה מותר בקבולת כזה, אבל כיון שכבר נכנס מע"כ לעסק זה באופן שיהיה הבאנק סגור בשבתות ויו"ט ולא חש למניעת הריוח דהיה משבתות ויו"ט ולא היה לו שום ענין בהילות בשביל זה שהיה חשש לשמא יעשה הוא או אחד מן השותפין מלאכה בעצמו לכן אין להתיר אלא משום הפסד כהא דחל יום טוב ביום ב' וביום ג' או ביום ג' וביום ד' וכדומה שיש חשש הפסד ממון ואם יזדמן שיהיה חשש הפסד כזה גם ביום טוב ראשון וגם בשבת נמי יהיה מותר, אבל בשביל מניעת ריוח אסור בעסקים אלו למע"כ.

והנה אפשר שכיון שיהיה השכיר הנכרי בהבאנק יעשה עוד מלאכות שצריכין לעשות ויעשם מעצמו על סמך זה שיהיה לו מזה אין למחות בידו, וגם מתחלה אין צורך לומר לו איזה מלאכות יעשה אלא לומר לו שיבא להבאנק ויהיה שם כל הזמן או רק איזו שעות והוא יבין מעצמו שהוא לעשות המלאכה, ואולי קצת עדיפות

יש בזה דכמפרט לו עשה מלאכה זו וזו הוא יותר משמע שהוא ציוי על המלאכות לעשות. וראיה מהרא"ש שבת דף קכ"א לענין דליקה שא"ר אמי שהתירו לומר כל המכבה אינו מפסיד שכתב ויראה שיכול לקרא הנכרי וכשיבא הנכרי ממילא יכבה ואיפסק כן בש"ע /או"ח/ סימן של"ד סעי' כ"ו, ופשוט דשרי גם לומר לו שלא תפסיד בבואך, דהא כתב הב"י סו"ס של"ד בשם מהר"י אבובב דשרי לקרות לעכו"ם ולומר לפניו כל המכבה אינו מפסיד, ופשוט דלומר לו קודם שיבא שלא תפסיד דלא מזכיר לו כלל ענין המלאכה עדיף, ואף שע"ז ליכא ק"ו דהרא"ש דקריאתו מבעיא הרי חזינן מהב"י שאחרי שידעינן מהק"ו שלהביא עכו"ם באמירתו מותר שוב אמרינן בסברא דתרווייהו נמי מותר, עכ"פ חזינן דלקרא להנכרי שיבא ולא לומר לו שיעשה מלאכה עדיף, שא"כ גם הכא כשיאמר לשכירו הנכרי שיבא להבאנק להיות שם ככל יום או איזה שעות ולא מזכיר לו עשיית מלאכה אף שמבין דהוא למלאכה עדיף, ויאמר לו כל מה שתעשה יהיה לך על כל דבר הצריך להעשות כך וכך ולא יפרש לו דוקא מלאכה דהטשעקס אפשר עדיף עכ"פ למחות בידו מסתבר שודאי אינו צריך.

והנה לפ"ז אם כל שכירותו של הנכרי לא יהיה אלא הקבולת נמי יש להתיר, אך לא אמרתי זה משום דהרי הוא כבר שכיר מקודם ונקבע שכירותו אף כשלא עבד ביום טוב ולא שייך שיתרצה מעתה לעבוד גם ביום טוב בשכר הראשון, וממילא יצטרך מע"כ להוסיף לו על שכירותו הראשון בקבולת ממה שיעשה ביום טוב ואין יכול לנכות זה מתשלומיו, ואם כוונתו לדבר עם שכירו לבטל מה שהתנו בשכר קבוע אלא לפי המלאכה בקבולת אם הנכרי יתרצה לזה רשאי, אבל אם ירצה שמע"כ יהיה ערב שלא יפחות אסור דא"כ הרי הוא כשכיר יום, ולכן מוכרח להוסיף לו בקבולת איזה סך ממה שיעשה הנכרי ביום טוב כדאמרתי למע"כ. והנני ידידו מוקירו ומברכו, משה פיינשטיין.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן נד

אם מותר לקנות רוב המניות של חברה העובדת בשבת ה' שבט תשל"ד. מע"כ ידידי הרה"ג מוהר"ר שלמה אליהו מילער שליט"א ראש הכולל אברכים דטאראנטא.

קבלתי מכתב כתר"ה זה כבר, ויפה פתח כתר"ה בהיתרא דבש"ע /או"ח/ סימן רמ"ה סעי' ד' וכפי שאבאר בהוספת באור הוא היתר ברור.

הנה בהא דכתב הרמב"ם בפ"ו משבת הי"ח הנותן מעות לנכרי להתעסק בהן אף על פי שהנכרי נושא ונותן בשבת חולק עמו בשכר בשהו ואיפסק גם בטור ובש"ע /או"ח/ סימן רמ"ה סעי' ד' איתא בזה שני טעמים, שהמ"מ כתב סברת הגאונים נראית פשוטה שהרי אין המלאכה הזאת מוטלת על ישראל לעשותה שנאמר שהנכרי עושה שליחותו, והוא הטעם שאיתא בש"ע שם, והב"י הביא מהכל בו דכתב והטעם לפי שאין אותו שכר אלא שכר מעותיו והוא כשכירות כלים שאין לנו שביתת כלים, ומשמע שאיכא חלוק לדינא בינייהו דאם הוא באופן שלא שייך לומר שהוא שכר מעותיו אבל אין עליו שום התעסקות לעשות דכל המלאכה הוא על הנכרי דלהמ"מ מותר ולהכל בו אסור, ומצויר זה בנתן מעות לנכרי שהוא יתעסק בו בעד שכר קצוב לשנה וכל הנשאר יהיו של הישראל, דאין הדרך באופן זה לשלם שכר מעותיו דגם על כלים לא שייך שכירות באופן

כזה, דלהמ"מ יהיה מותר מאחר דהישראל אין עליו שום התעסקות ואין המלאכה שלו, ואין לומר דמכיון שהריוח של הישראל הוא בעצם בעל ההתעסקות והנכרי כיון שהוא נוטל שכר כפועל הוא בהכרח כשלוחו ושכיר יום של הישראל, ואין להשגיח על מה שדברו והתנו שההתעסקות הוא רק על הנכרי לומר דההתעסקות הוא של הנכרי ולא של הישראל דמה שהריוח והפסד הוא של הישראל והנכרי נוטל שכירות הוא סותר לדבריהם, דהא חזינן ממה שמותר לשכור נכרי לעשות מלאכת ישראל בקבלנות שאינו כן אלא דאפשר שהנכרי יהיה בעלים על המלאכה שמצד עצמה הוא של הישראל דהא עושה הבגד מצמר של ישראל ואין להנכרי שום רשות בו, לא מבעיא למ"ד אין אומן קונה בשבח כלי אלא אף אם אומן קונה בשבח כלי נמי אינו יכול לעכב לעצמו דמוכרח להחזיר אחר שגמר לבעה"ב וכל ענין קנין של האומן בהשבח הוא לענין הזיק ולענין שיש לו דמי שכירותו בעין ולא מלוה עיין בנה"מ סימן ש"ו ס"ק ג', ומ"מ מותר והוא משום דהנכרי הוא בעלים על המלאכה דשייך בעלות גם על זה לבד אף שהדבר שעושה בו הוא של הישראל, ואין הכרח לומר שמחמת שהמלאכה נעשית בדבר של הישראל עבור הישראל נחשב הנכרי פועל ושכיר יום דישראל, וא"כ גם בנתן לנכרי מעות שהוא יתעסק בו עבור הריוח לישראל בעד שכר קצוב לשנה נמי הויא המלאכה של הנכרי אף שהריוח וההפסד של הישראל ואין לאסור.

ועיין בבאור הגר"א ס"ק י"ג דכתב על הא דיכול הישראל ליתן לנכרי מעות להתעסק בהם ממ"ש אריסא אריסותיה קעביד דהוא ההיתר בקבלנות בשדה שהמלאכה הרי הוא לטובת ישראל יותר מלנכרי האריס שנוטל יותר ואפילו הוא למחצה דהם שוין הרי עכ"פ גם של הישראל היא ומ"מ מותר מאחר שהתנו דהמלאכה מוטלת רק על האריס שלכן אף שעושה בשדה של ישראל ועבור הישראל כיון שהויא המלאכה רק על הנכרי הוי הנכרי בעלים על המלאכה, שלכן גם כשנתן הישראל לנכרי מעות שיתעסק בהן עבורו הויא המלאכה של הנכרי ומותר.

וכן משמע בלשון תשובת הגאונים שהביא הב"י שהשיב רב שרירא גאון, וששאלת בבר ישראל דיהיב זוזי לעכו"ם בשותפות או מטלטלין כדי למכור אותן ולעשות בהם סחורה ושקיל וטרי בהו בשבת ובחול שרי לישראל למישקל מההוא רווחא או לא תשובה הכי שמיע לן מרבנותא דילן דכד הוו הנך זוזי מעיקרא ביד עכו"ם דעביד בהו כדחזי הוא לבדו ולא שקיל ישראל וטרי בהדיה לא אשכחן בכי הא מלתא איסור דהא מותר לישראל להשכיר שדהו לעכו"ם ואף על גב דקא עביד בשבתא וש"מ דהיכא דזוזי דישראל בידא דעכו"ם ועביד עכו"ם כדחזי זבין ומזבין בדניחא ליה ולא צריך ישראל למעבד מדעם שעומד עכו"ם תחתיו בשבת ועביד מאי דהוה עביד ישראל ליכא איסורא בהכי עיין שם, הרי לשון שעומד עכו"ם תחתיו בשבת ועביד מאי דהוה עביד ישראל משמע כמפורש שבעצם היה שייך שהישראל צריך למעבד משום שהעסק הוא שלו ולא של העכו"ם אבל כיון שהעמיד העכו"ם תחתיו שהוא יהיה הבעלים על המלאכה ועביד כל מה דהוה עביד ישראל, היינו לא על עשיית המלאכה עצמה שזהו עשיית פועל בשל אחרים שהוא כעושה הבעלים בעצמו, אלא הוא על ענין הבעלות על המלאכה היינו שיעשה בהעסק כדחזי הוא לבדו על דעת עצמו שהבעלים לא יאמרו לו כלום איך יעשה ואיך יתנהג בהעסק כדכתבו לעיל זה, ומסקי ולא שקיל ישראל וטרי בהדיה דלשון זה אינו על עצם עשיית המלאכה והעסק, אלא על הדעה איך לעשות ומתי לעשות דהבעלים לא יאמרו לו כלום, ליכא איסור משום דהמלאכה וההתעסקות בהעסק נמצא שהעכו"ם הוא בעלים

על המלאכה וההתעסקות אף שעצם העסק הוא של ישראל, וזהו גם כוונת הלשון במה שמתירין בזוזי דישאל שיהב לעכו"ם להתעסק עבורו, דכתבו ועביד עכו"ם כדחזי זבין ומזבין בדניחא ליה ולא צריך ישראל למעבד מדעם, היינו נמי הפירוש שהעכו"ם עביד בדניחא לו והישראל א"צ למעבד לו אף לענין הניחא לו שהוא איך יעשה ומתי יעשה ולמי למכור שזהו ענין מלאכה ועסק השייך רק לבעלים, שזה ג"כ הוא רק על העכו"ם, שבאופן זה הוי העכו"ם בעלים על המלאכה והתעסקות בהעסק אף שהעסק הוא של הבעלים, שלכן מותר.

ולטעם זה מותר גם כשהנכרי הוא נוטל שכר כפועל ואין לו שום חלק בהעסק לא בהריוח ולא בהפסד כדכתבתי לטעם המ"מ שהוא טעם ר' שרירא גאון. אבל להכל בו שטעם ההיתר הוא משום ששכר מעותיו נוטל אסור באם נוטל שכר קצוב כפועל, והוא יפרש טעם היתר קבלנות לא בשביל שאין המלאכה של הישראל אלא של הנכרי, דהוא סובר דכיון דהדבר והעסק הוא של הבעלים בהכרח הוו המלאכות וההתעסקות של הבעלים ונכרי העושה המלאכה ומתעסק בהעסק הוא פועל אף שהוא קבלן ואף שלא יאמר לו איך לעשות ושם דעה באופן המלאכה והעסק, אלא ההיתר בקבלנות הוא בשביל שהישראל אינו נהנה ממה שעושה הנכרי בשבת, מאחר שבשביל הישראל היה יכול לעשות בהוספת שעות למלאכה בחול או ביום הראשון בשבת, שנמצא שרק הנכרי נהנה בזה שעשה בשבת משום שלו יותר ניחא לעבוד בשבת מביום הראשון בשבת, ומלעבוד שעות יתירות בימות החול. וזה שמותר באריסות אף שהישראל נהנה דהא לפעמים היו מלאכות שלא היה אפשר לעשות בחול מפני גשמים וכדומה שג"כ מותר, וכן היה מותר גם מרחץ באריסות אם היה הדרך כן כמפורש בגמ' בע"ז דף כ"א ע"ב שודאי היה לו הנאה דביום אחר לא היה באים לרחוץ, הוא מטעם דבשביל חלקו הוא עובד בשבת והישראל נהנה ממילא, ומה שאסור בישראל ונכרי שותפין הוא משום דהוא עושה מלאכת הישראל דהא שניהם צריכין לעבוד בשוה כיון שהם שותפין שכל דבר צריך להיות מחצה על מחצה ובהכרח שהוא עושה עבודת הישראל כשלוחו במחצה, והחלוק מאריסות אף שג"כ הרי כיון שהריוח הוא של הישראל כפי החלק שנוטל הרי מה שעושה האריס כל המלאכה הוא גם בשביל הישראל מחמת שמשלם לו בהחלק שנתן לו כדי שיעבוד עבורו כל המלאכות, ואף שלא אמר להאריס שיעבוד גם בשבת דאם היה אומר לו שיעבוד בשבת אסור, ובמג"א איתא בסימן רמ"ג סק"ב בשדה שאם לא יעשה בשבת יעשה בחול ואין הישראל מרויח במלאכתו וכן הוא בלב"ש, ועיין במ"ב סק"ו מ"מ הא גם במרחץ מותר כשדרך המקום ליתן באריסות שודאי מרויח, ואף בשדה מזדמן שלא היא אפשר לו לעשות בימים אחרים ומ"מ מותר, ומשמע שאע"פ שבשביל זה לקח לאריס את הנכרי משום שיודע שיעבוד גם בשבת נמי מותר רק שאסור לו לפרש שיעבוד גם בשבת דהרי אז עושהו בפירוש שליח לעשות בשבת שלכן אפשר אסור גם מדינא, וא"כ מ"ט מותר כשלא פ"ה הא עכ"פ כשמזדמן לעשות בשבת וכ"ש במרחץ שבכל שבת הוא מסיק המרחץ, הא עושה המלאכה גם בשביל חלק הישראל שהישראל היה צריך לעשות ובעד השכר שנתן לו חלק בהריוח הוא עובד ומ"ש משותף ממש שאסור, וצריך לומר דכיון דאיכא ענין כזה דאריסות בעולם היינו שנעשה השותפות באופן שבעה"ב נותן השדה והאריס נותן המלאכה לא נחשב האריס כמו שלוחו של בעל השדה לעבוד גם בעד חלקו בשביל השכר דהחלק שנתן לו כמו בשכיר, כיון דכל שייכותו להיות שותף בהשדה הוא מצד המלאכה וכל עשייתו אף בחול כל המלאכות הוא אדעתא דנפשיה, היינו שבעושה מלאכה לעצמו בשדה חברו מרויח ממלאכתו מחצה או שלישי או רביעי כמנהג המקום, וגם

בנכנס שלא ברשות בשדה העשויה לאריסות נוטל כאריס עיין בב"מ דף ק"א ע"א ביורד לתוך שדה חברו ונטעה שלא ברשות באם הוא עשויה ליטע אומדין כמה אדם רוצה לנטעה דהוא כשתלי העיר כמנהג המדינה וה"ה בשדה העשויה לאריסות, ובדף ל"ט ע"א תניא וכולן שמין להם כאריס, ונמצא שפיר שאין להחשיב שבעל השדה נותן להאריס בעד עבודתו כפי החלק הנהוג שיתחשב כשכירו וכשלוחו לעבוד עבורו, אלא שדין עצמו הוא נוטל בעד עבודתו כפי מנהג המדינה. ונמצא שכל העבודה טורח לנפשו שיש לו מזה כפי חלקו, וטעם זה לא שייך בשותפין שכל אחד נתן מעות או שצריך ליתן מעות שכל אחד צריך לעבוד החצי וכפי חלקו וכשעובד הנכרי הוא עושה עבור הישראל והוי כשלוחו. וכן לא שייך זה בנותן לו שכר עבור עבודתו בהשדה, וגם לא שייך זה בקבלנות ממש דבכל אופן הוא שכיר של בעה"ב בין שהוא ליום בין שהוא להמלאכה וצריך לומר דמה שמותר בקבלנות משום שאינו מרויח כלום בזה דהרי היה יכול הנכרי לעשות בשעות מאוחרות בכל יום וביום הראשון ורק בשביל עצמו דרוצה לישן ולנוח בשעות המאוחרות וביום הראשון שהוא יום איד שלהן אינו רוצה לעבוד שנמצא שרק בשביל עצמו הוא עובד בשבת. זה נראה שצריך לומר אליבא דהכל בו.

עכ"פ נמצא חלוק לדינא בין טעם המ"מ ובין טעם הכל בו בנותן מעות לנכרי להתעסק רק הנכרי בהם לפי דעת עצמו בשכר קצוב לשנה דלהמ"מ מותר ולהכל בו אסור. ולכן כיון שהש"ע נקט רק טעם המ"מ ולא הזכיר טעם הכל בו גם בהנו"כ מפרשי הש"ע ובהגר"א ג"כ מפורש הטעם כן כדבארתי, יש לפסוק כן לדינא. והטעם שהמחבר אף שהביא בב"י גם טעם הכל בו ומ"מ לא חש לדבריו נראה פשוט שמאחר שכתב הרמב"ם וכן הורו כל הגאונים וגם הכל בו בעצמו העתיק לשון זה מהרמב"ם, וא"כ הרי כוונת הרמב"ם שהוא לפי טעם הגאונים, וטעמם הא הובא בב"י תשובת ר' שרירא גאון הא הוא כטעם המ"מ וכדבארתי ובהכרח צריך לומר שהכל בו לא ראה תשובת ר' שרירא וכדחזינן מהא שלא הביאה.

ולבד זה הא לטעם הכל בו צריך לומר על כל דבר שמותר לנכרי לעשות בדבר הנוגע לישראל טעם אחר, ולטעם המ"מ שהוא טעם הגאונים למה שבארתי ששייך ענין בעלות על מלאכה אף בדבר שאינו שלו ששייך כולו לאחר, שא"כ הוא טעם אחד להיתר קבלנות ולהיתר אריסות ולהיתר זה דנותן לעכו"ם להתעסק והוא נוטל חלק בשוה, שלכן מסתבר יותר שהם מטעם אחד, שהוא כטעם הגאונים והמ"מ שלכן פסק כן הש"ע וכן יש להורות למעשה כי נמצא שדעת הכל בו הוא דעת יחיד והש"ע וכל נו"כ פסקו כן ובפרט שכן הוא טעם הגאונים שהם הורו דין זה.

ולכן בעובדא זו שכתר"ה כותב שישראל כשר רוצה לקנות רוב המניות (סטאקס) של חברה (קאמפאני) אחת שיש לה שני מיני עסק בניית בתים, שזהו כוונת ישראל הקונה כדי שהחברה תסכים שהוא יהיה הקבלן לבנות בעדם שאף שהמנהלים (דירעקטארן) לא יהיו מחוייבין ליתן לו הוא בטוח שיתנו לו מחמת זה ולא יהיה בזה ממילא שום חלול שבת, ועסק נכסי דלא נייד (ריל עסטייט קאמפאני) אשר הוא הישראל אינו רוצה לטפל בה כלל ובזה יעסקו גם בשבת באופן זה שיש להם סוכנים (איידזענטס) שעובדים בקבלנות כל אחד לעצמו שמשמע דלא שייך זמן עבודתם לחברה שהרי כותב כתר"ה דאדעתא דנפשם קא עבדי, אבל איכא משרד (אפיס) שיהיה פתוח בשבת לצורך הסוכנים ושם יש שכירי יום עובדים, ודין כתר"ה שהוא דין זה דהרמב"ם בשם הגאונים ופסק כן הש"ע שהעסק שהנכרי מתעסק בהם במעות הישראל יכול הישראל

ליקח חלקו, אבל כותב כתר"ה דהנהוג הוא שהמנהלים נוטלים שכירות קצוב לשנה בעד שכר טרחה שא"כ הוו שכירי יום שיש לאסור, וטעם שלא מקפיד אם יבטלו איזה יום ודאי אינו טעם דהא הוא משום דיכול לכתוב לו ביום אחר ואין הישראל מרויח כדאיתא במג"א סימן רמ"ד סקי"ד שלא שייך זה כאן, ובכלל הא אף שהמנהל בעצמו יש לו רשות לבטל איזה יום הרי ודאי הוא רק אחר שיראה שיעשה המלאכה שצריכה להעשות וכדכתב גם כתר"ה עצמו, וגם טעמים האחרים דחוקים, אבל למה שכתבתי מותר להגאונים שהוא כטעם המ"מ שנקט הש"ע אף בשכר קצוב לשנה מאחר שכל ההתעסקות /ההתעסקות/ הוא על הנכרי והישראל אינו אומר לו שום דעה איך להתעסק בהעסק כעובדא זו שהמנהלים עושין רק לפי דעתם כל זמן שהם מנהלים ואין צריכין לשמוע לו אם ירצה שיעשו באופן אחר, וגם אף אם יש לו רשות לצוות שיעשה הנכרי כמו שירצה נמי מותר כשמניח להנכרי שיעשה רק על דעתו דהא בנתן לנכרי מעות להתעסק בהם הרי בסתמא הוא יכול לצוות לו איך לעשות ומ"מ כיון שהעסק נעשה שרק הנכרי לבדו יתעסק בו לפי דעתו והישראל יקיים תנאי זה ולא יאמר כלום להנכרי מותר, מהטעם שהנכרי הוא הבעלים על המלאכה שזהו טעם היתר האריסות והקבלנות, שזה מותר.

אבל ודאי שצריך שלא יהיה ניכר שהוא לישראל דזהו הפירוש שמסיק הש"ע וכן אין העסק ניכר ממי הוא והוא לשון המ"מ, משום דאם ניכר שהוא של הישראל הרי איכא איסור דמראית עין שיאמרו שהישראל שהריוח מהעסק הוא שלו מחמת שנתן מעותיו הוא בעלים גם על המלאכה היינו שאף שהנכרי הוא מתעסק הוא עושה על דעת הישראל בעל המעות שא"כ הוי הנכרי רק כפועל ועושה בשליחות הישראל שאסור, כי לפ"מ שכתבתי שמותר אף שלוקחין שכירות קבועה לשנה ליכא המראית עין דאסרו בקבלנות שהוא שמא יאמרו שהוא שכיר יום, אבל איכא מראית עין זה דיאמרו שהנכרי עושה לדעת הישראל בעל המעות והעסק שזה אסור אבל מצד חשש דמראית עין זה אם ידוע דדרך החברות הוא שהמנהלים עושים הנהלת העסק רק על דעת עצמן ואין צריכין לשמוע כלום אף למי שיש לו רוב המניות, הרי נמצא שאף אם ידעו שרוב המניות הוא של הישראל נמי ידעו שנמסר להם ממנו לנהל העסק רק על דעתם, שלכן אף שמסתבר שישמעו לו כשיאמר להם, הרי הוא כשמיעה לאיש אחר שנותן עצה טובה ולא כשמיעה לבעלים שזה אינו מגרע מבעלות המנהלים על המלאכה דהנהלת העסק, וגם לבד זה הא ניכר וידוע לכל מזה שבעצמו אינו מנהל שמאיזה טעם אינו רוצה להתערב באופן הנהלת העסק וסומך לגמרי על המנהלים שיעשו רק על דעתם דזה ג"כ מותר דהא בעובדא דרמב"ם והש"ע בשם הגאונים שהמעות הוא של הישראל ודאי הא ישמע לו הנכרי המתעסק ומ"מ מותר כדכתבתי לעיל, וגם כל קבלנות ואריסות כיון שעצם השדה הוא של הישראל הרי ודאי ישמע למה שיאמר לו בעה"ב משום שיודעים שסומכים בקבלנות ואריסות על הנכרי שאף אם ישמע הוא רק כשמיעה לעצה טובה של אחר לגמרי, וגם שברובא לא יאמר כלל כיון שסמך עליו, לכן גם בכאן הוא כידוע לכל שמאחר שאינו מנהל שסומך לגמרי על המנהלים ולא יאמר להם כלום, ואף אם יאמר הוא רק כעצה בעלמא שאחרים מייעצים. ולכן נראה לע"ד שיש להתיר וגם שהוא היתר ברור בלא שום חשש כיון שכן הוא שיטת כל הגאונים ומסקנת הש"ע והנו"כ, ומה שהעיר כתר"ה שכיון שהישראל איש חרד וזהיר מאד יש לו לחוש לחשד עוד יותר מדינא שלכן מיעץ כתר"ה שיקנה פחות ממחצה שאז אף המקורבים וסוחרים גדולים שאפשר שיתועדו כמה סטאקס לא ידעו שיש לו דיעה לומר כשירצה הוא טוב לרווחא דמלתא.

ולהשתתף עם מחלל שבת בעסק שיהיה פתוח בשבת אף שאותו העסק הוא בערבון מוגבל (קארפאריישן לימיטעד) ואין אחריות הפסד על השותף, אלא על הממון המשותף, מכל מקום אין מקום להתיר שותפות זו מטעם זה.

אבל אם הוא צורך גדול יכול לעשות כדין שותפות עם עכו"ם. והנני ידידו, משה פיינשטיין.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן נה

איך לעשות שטר מכירה בשביל היתר עבודה בשבת מע"כ ידידי הרב הגאון מהר"ר גדליה פעלדער שליט"א שלו' וברכה כל הימים.

הנה בדבר לעשות שטרי מכירה בשביל היתר עבודה בשבת אין דעתי נוחה מזה אף כשהייתי ביוראפ כי הערמה גדולה מזה וגם ברוב הפעמים הוא שלא כדין דהא עכ"פ נשכר משבת באופן שאין הנכרי שייך שיעשה אדעתא דנפשיה ועושה באמת רק אדעתא דבעה"ב להרוחה שלהם שזה באמת אסור, וכ"ש במדינתנו כאן ששמירת שבת בעוה"ר אינו כראוי ויש הרבה פרוצים, ואם יתירו ב"ד מכירה לנכרי יתחלל השבת בפרהסיא שיתלו להקל כו"ע וישבו בחנויות להערים שישב שם רק להשגחה, ולכן בנדון הזה של היהודה /היהודי/, הנכון שיום השבת וימי היו"ט יהיו שייכים רק להנכרי והקנין יהיה בכסף כי קרקע נקנה לעכו"ם לכו"ע בכסף וכל הריח שיהיה מיום השבת יהיה של הנכרי ויהיה ניכר בהפנקסים כמה היה ריח ביום השבת ויו"ט כדי שיהיה אפשר כשיקפידו לעשות חשבון מדויק, ומאחר שהנכרי הנמכר לו הוא עוסק אצלם בחול אם יהיה לו הריח שמשבת ויו"ט די בעד עבודתו בכל ימות החול וליהודי אסור להרויח מהשבת וגם שהשבת הוא של הנכרי, אבל היהודי יקנה עבורו בעד מעותיו הרי צריך הנכרי ליתן לו ריבית וגם שכר בעד השכירות של הבנין והכלים שמשתמש בפועלים שלו, שבעד זה שייך לחייבו לעבוד בימי החול עבור היהודי ואם הוא פחות יתן לו עד דמי שכירותו. וצריך להשכיר לו הבנין והכלים בחצי שעה קודם השבת וחצי שעה אחר השבת כדי שיהיה בהבלעה. והחשבון של הריח דשבת צריך שיהיה אפשר להיות מדויק אבל אם הנכרי יסמוך על אומדנא נמי מותר כמפורש בספ"ק דע"ז. וצריך לעשות זה בשטר כתוב בשפת אנגלית שיבין הנכרי. והנני ידידו, משה פיינשטיין.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן נו

נוסח שכתבתי לשטר שותפות עם נכרי להתר עבודה בשבת בעה"י.

אנחנו הח"מ מר וגברת יהודה ישראלי מצד אחד ומר נכרי מצד שני שאנחנו שותפים בקארפאריישן פלוני הנמצא בעיר פלונית ברחוב אלמוני שיש מזה למר וגברת יהודה ישראלי ע"ה אחוזים ולמר נכרי כ"ה אחוזים עשינו חוזה ביננו אשר כל השבתות וימים טובים שייכים רק למר נכרי ואין למר וגברת ישראלי שום שייכות בימים אלו בין לריח בין להפסד ושלושה ימים הראשונים מהשבוע שייכים רק למר וגברת ישראלי ואחר יום טוב יהיו מימי החול כנגדם לפי החשבון למר וגברת ישראלי ושאר הימים הם שותפים כל אחד לפי חלקו. והותנה שאם ישאר איזה עבודה ממה שימכור מר נכרי בימי השבתות וימים טובים לגמור בהימים השייכים

למר וגברת ישראלי יהיו מחוייבין לגמור בהמקח שיקבעו כפי המלאכה שצריכה להגמר ואם ישאר איזה עבודה ממה שימכרו בימים השייכים למר וגברת ישראלי ובימים שהם שותפים לגמור בימי השבת ויו"ט השייכים למר נכרי אינו מחוייב מר נכרי לעשות כשלא ירצה אבל באם ירצה יהיה רשאי לגמור ויתחשב השיוי כפי עבודת הגמר שסך זה יהיה שייך למר נכרי. והוצאות מפועלים ועלעקטרי /חשמל/ וכל הדברים שבבנין ושכר תשמישי הכלים וכן שכר המקום יתחשב לפי כל יום ויום לכל אחד מה שישתמש בו.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן נז

נוסח זכרון דברים שכתבתי להתר קבלת הזמנות עבודה בשבת.

זכרון דברים שהותנו בין מר יהודה ישראלי ובין מרת נכרית בדבר מה שמרת נכרית הנ"ל מקבלת מאנשים הזמנות (ארדערס) לנקיון ומוסרת למר יהודה ישראלי הנ"ל.

(א) שמר יהודה ישראלי הנ"ל נתן לה רשות בחנותו שתוכל לקבל שם ההזמנות שיתנו לה בשכר א' דאלאר /דולאר/ לחדש וכבר שלמה בעד שנה.

(ב) שמרת נכרית הנ"ל אינה רשאה למסור ההזמנות שתקבל לשום אדם אלא למר יהודה ישראלי הנ"ל.

(ג) שמר יהודה ישראלי הנ"ל צריך ליתן לה בעד כל הזמנה ט"ו סענט.

(ד) מר יהודה ישראלי הנ"ל ערב לה שיהי' לה מזה לא פחות מחמשה דאלארן /דולארים/ לשבוע ובאם יהיה יותר שייך לה והחשבון יהי' בכל ארבעה שבועות שאם יהי' לה פחות מעשרים ישלים לה ואם יהיה יותר יהיה לה ולא יוכל להחשיבם לה על שבועות האחרים וכ"ז נעשה ברצון הטוב משני הצדדין ובתקיעת כף ובקנין גמור אגב סודר ביום... בשבת... בחדש... שנת... פה...

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן נח

נוסח שטר מכירה שכתבתי עבור משק חקלאי בשביל איסור שבת באופן ומקום שיכולים לעשות.

חתימת ידי דלמטה תעיד עלי כמאה עדים כשרים ונאמנים איך שמכרתי במכירה גמורה וחלוטה להא"י זר נכרי את הקרקע של המשק (פארם) שלי ערך שלש מאות אקער, לבד הבנינים שהם הבית שאני דר בו עם בני ביתי והרפתים /והרפתות/ לבהמות ועופות ולכלים ומקום הבנינים והחצר שביניהם וכן בנין הסקול (בית ספר) נשארו שלי, במקח עשרים אלף דאלארן /דולארים/, וגם מכרתי לו את כל הכלים הנצרכים לעבודת הקרקע שהם הטראקטור /הטרקטור/ וכל הצריכים לעבודה וגם השני סוסים שיש לי במקח שלשה אלפים דאלארן ס"ה שלשה ועשרים אלף דאלארן וגם נתתי לו זכות באסם (בארן) שלי להניח שם את התבואה והשחת שיקצור ונתן לי או"ג חמשה דאלארן והמותר זקפתי עליו במלוה וישלם לי בעדם ארבעה אחוזים (פרעצענט) לריבית בעד שנה שהם ס"ה תשעה מאות ועשרים דאלארן. וגם התחייב להחזיק אותי לעולם כל זמן שארצה שאהיה מנהל עסק המשק של הקרקע הנ"ל במקח ארבעה אלפים דאלארן לשנה ויהיה מחוייב לי ס"ה עם הריבית ארבעה אלפים ותשע מאות ועשרים דאלארן לשנה ואחרי שישלם לי את הכ"ג

אלף שחייב לי יהיה מחוייב לי רק בעד מלאכתי שאינו רשאי לסלקני סך ארבעה אלפים דאלארן לשנה. גם התנתי עמו שמחוייב להניח את בהמותי כמה שיהיו לי לרעות בקרקע המשק הנ"ל שמכרתי לו. והקנתי לו הקרקע והמטלטלין הנ"ל בכסף האו"ג שנתן לי והמטלטלין גם אגב קרקע הנ"ל וגם בקנין גמור אגב סודר במנא דכשר למקניא בי' וגם נעשה בינינו תקיעת כף על כל הנ"ל והרשות ביד הקונה הנ"ל להעתיק שטר זה בשפת המדינה ולהעלותו בערכאותיהם ע"פ חוקי המדינה על חשבונו ואהי' מחוייב לחתום עליו בלי שום דחוי וע"ז באתי עה"ח ביום... שנת... פה....